

Slachtoffers van (poging tot) oplichting

onderzoek onder burgers in Nederland

datum	23 september 2008
opdrachtgever	WODC EWB, Henk van der Veen
auteur(s)	Marije Oudejans Corrie Vis

© CentERdata, Tilburg, 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	2
2	Inleiding	5
3	Opzet van het onderzoek	6
3.1	Doelstelling	6
3.2	Probleemstelling	6
3.3	Onderzoeksvragen	6
4	Dataverzameling	9
4.1	Het CentERpanel	9
4.2	Veldwerk	10
4.3	Response	10
5	Methode	12
5.1	Metten van samengestelde variabelen	12
5.2	Verantwoording van de analyse	15
6	Resultaten	17
6.1	Oplichting van burgers (natuurlijke personen)	17
6.2	Kenmerken van slachtoffers van oplichting	32
6.2.1	Demografische variabelen	32
6.2.2	Exogene variabelen	35
7	Conclusies	41
A	De vragenlijst	45
B	Logistische regressie analyse	54

1 Samenvatting

In opdracht van het WODC-EWB heeft CentERdata een onderzoek uitgevoerd onder de leden van het CentERpanel over slachtofferschap van oplichting. Uit het panel namen 1895 leden deel aan het onderzoek dat via internet werd afgenomen. Het doel van dit onderzoek was het bepalen van de kenmerken van personen die met oplichting of pogingen daartoe te maken krijgen. Daarnaast werd onderzocht met welke vormen van oplichting men te maken krijgt. Eveneens werd gevraagd naar de behoefte aan informatiepunten bij slachtofferschap of voorzieningen om informatie in te winnen over hoe oplichting kan worden voorkomen.

Zo'n 11% van de Nederlandse bevolking heeft tussen januari 2006 en medio juni 2008 te maken gehad met enige vorm van (poging tot) oplichting. De mensen die met oplichting te maken hebben gehad, noemden gemiddeld 1.9 gevallen. Van deze pogingen tot oplichting is 31% geslaagd en 69% niet geslaagd.

Hoe worden mensen opgelicht?

Geslaagde pogingen tot oplichting vinden meestal plaats via persoonlijk contact met de oplichter(s), via een zelf gevonden website of contact via familie of vrienden. Dit in tegenstelling tot de niet-geslaagde pogingen, daar gaat het meestal om benadering via e-mail of telefoon en in veel mindere mate om persoonlijk contact met de oplichter(s). Kennelijk is het moeilijker om een oplichter te herkennen of te weerstaan in een persoonlijk contact.

Bij een meerderheid van de pogingen tot oplichting (38%) is geprobeerd het slachtoffer op te lichten in verband met geld (vragen om geld voor een niet-bestaand doel, lenen van geld). Circa 20% van de pogingen tot oplichting had volgens de slachtoffers te maken met producten en bij eveneens 20% had de oplichting met dienstverlening te maken. In 13% van de gevallen is getracht het slachtoffer te verleiden met de kans op winst of rendement. Uit een specifiekere omschrijving van de pogingen tot oplichting komt naar voren dat bij de geslaagde pogingen tot oplichting het meestal gaat om een product dat werd betaald en niet geleverd of in een minder goede staat verkeerde dan vooraf werd gesteld (29%). Bij de niet-geslaagde pogingen wordt het meest gesproken over het afhandig maken van geld onder valse voorwendselen (46%). Hierbij wordt (vaak telefonisch of per e-mail) getracht het slachtoffer geld te laten betalen of voorschieten met in het vooruitzicht een groter bedrag of het winnen van een prijs.

Bij de geslaagde oplichtingspogingen gaat het in meer dan de helft van de gevallen (57%) om bedragen onder de 500 euro, bij 22% om bedragen tussen 500 en 10000 euro en bij 6% om 10000 euro of meer. Het bedrag dat met de oplichting gemoeid is, is voor de niet-geslaagde pogingen bij één op de twee mensen onbekend of niet van toepassing.

Wat is de invloed van ingrijpende gebeurtenissen?

Mensen bij wie een poging tot oplichting is geslaagd, geven vaker aan dat ze in die tijd een ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt (31%) dan degenen bij wie de poging niet is geslaagd (5%).

Mensen bij wie een poging tot oplichting is geslaagd, geven minder vaak aan dat ze stappen hebben ondernomen om de betrouwbaarheid van het aangeboden na te gaan (23%) dan degenen bij wie de poging niet is geslaagd (34%). Opvallend is dat de mensen die slachtoffer zijn van een geslaagde poging tot oplichting én een ingrijpende gebeurtenis meemaakten ten tijde van de oplichting juist meestal géén stappen hebben ondernomen om de betrouwbaarheid van de aanbieding te verifiëren.

Hoe reageren slachtoffers?

De helft van de geslaagde pogingen tot oplichting wordt bij de politie of op een andere manier (bijvoorbeeld op een internetforum) gemeld. Is de poging niet geslaagd, dan stapt men in een kwart van de gevallen naar de politie of een ander meldpunt. Als men geen melding maakt van het voorval, komt dit voornamelijk omdat men het gebeurde niet zo belangrijk acht of omdat geen financiële schade werd geleden.

Mensen die te maken hebben gekregen met oplichting, hebben in 1 op de 5 gevallen een hulplijn of helpdesk gemist waar zij terecht konden met hun verhaal. Ongeveer 2 op de 5 slachtoffers van oplichting zouden graag zien dat er een telefoonlijn of website komt waar men informatie over oplichting kan inwinnen. Onder niet-slachtoffers is deze behoefte om zich te kunnen wapenen tegen oplichting een stuk kleiner; van deze mensen zegt 1 op de 5 deze wens te hebben.

Welke mensen worden opgelicht?

De mensen die tussen 2006 en medio 2007 met (poging) tot oplichting te maken hebben gehad, hebben ook vóór 2006 al vaker te maken gehad met oplichting (19%) dan degenen die tussen 2006 en medio 2007 niet met oplichting te maken hadden (10%).

Of de oplichter in zijn poging slaagt of niet, blijkt voornamelijk af te hangen van de wijze waarop de poging wordt aangepakt. Echter, het hangt van de *persoon* af of iemand in aanraking komt met oplichting. Leeftijd, opleiding, of men betaald werk doet, woonvorm, het soort woning en of men religieus is, hangen samen met de mate waarin men met oplichting te maken krijgt.

Personen met weinig vertrouwen in mensen zijn vaker met oplichting in aanraking gekomen dan personen met veel sociaal vertrouwen. Vertrouwen en oplichting hangen samen, maar er kan geen oorzakelijk verband worden aangetoond.

De mate van eenzaamheid onderscheidt personen die met oplichting te maken hebben gehad van de personen die er niet mee te maken kregen; heeft men met

oplichting te maken gehad dan scoort men hoger op zowel emotionele als op sociale eenzaamheid.

Personen die meer geneigd zijn de leiding te nemen hebben vaker met oplichting te maken. Alhoewel hier een significante relatie tussen deze twee variabelen kan worden aangetoond, kan wederom geen uitspraak worden gedaan over wat in dit verband de oorzaak is, en wat het gevolg.

De mate van internetgebruik maakt verschil tussen het wel of niet in aanraking komen met oplichting; naarmate men vaker nieuws via het internet leest, wordt de kans groter dat men met oplichting te maken krijgt.

Om er achter te komen in welke mate de hierboven beschreven variabelen voorspellen of iemand met oplichting in aanraking komt, is een logistische regressie-analyse uitgevoerd. De factoren sociale eenzaamheid en emotionele eenzaamheid laten in dit model geen significant effect zien op oplichting. Ook leeftijd blijkt in dit model geen voorspellende waarde te hebben.

Variabelen die het sterkste effect hebben op de kans dat iemand met oplichting in aanraking komt, zijn de woonvorm en de belangrijkste bezigheid. Als iemand werkt wordt de kans groter dat iemand met oplichting te maken krijgt (ten opzichte van *niet* werkend). Bij werkende personen is deze kans 1.8 keer zo groot; bij personen die tijdelijk niet werken is dit 2.1.

Bij de variabele woonvorm is te zien dat alleenstaanden een grotere kans hebben om te worden opgelicht dan samenwonenden. Uit de analyse blijkt namelijk dat wanneer iemand samenwoont (zonder kinderen) de kans 1.5 keer zo groot is (ten opzichte van alleenstaanden zonder kinderen) dat deze persoon *niet* wordt opgelicht. Woont iemand samen en heeft deze persoon kinderen in huis wonen, dan is de kans zelfs 2 keer zo groot dat hij *niet* wordt opgelicht (ten opzichte van alleenstaanden zonder kinderen).

Heeft men een havo/vwo/mbo opleiding, dan wordt de kans dat iemand is opgelicht 1.6 keer zo groot in vergelijking met iemand die alleen basisschool of vmbo heeft gedaan. Heeft men hbo/wo gevolgd, dan is de kans 1.9 keer groter (dan bij lager opgeleiden).

Tussen het vertrouwen in mensen en de mate waarin men wordt opgelicht bestaat een zogenaamd *negatief* verband. Naarmate iemand mensen meer vertrouwt is de kans 1.3 keer zo groot dat deze persoon *niet* is opgelicht. Is men religieus dan is de kans eveneens 1.3 keer zo groot dat men *niet* is opgelicht de afgelopen twee jaar.

2 Inleiding

In het kader van de Actieplannen Veilig Ondernemen delen 1, 2 en 3 van het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing (respectievelijk 2004, 2005 en 2007) zijn en worden er diverse veiligheidsprojecten voor het bedrijfsleven uitgevoerd.

Het onderhavige onderzoek wordt ook in deze context uitgevoerd. In concreto gaat het om het project financieel-economische criminaliteit (project 18) waarmee wordt beoogd "burgers en bedrijven weerbaarder te maken en bewuster van hun eigen mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden van oplichting, want de kwetsbaarheid van bedrijven kan niet los worden gezien van de kwetsbaarheid van burgers".

Recent internationaal vergelijkend victimologisch onderzoek (in 29 landen) laat zien dat in 2005 gemiddeld 11% van de respondenten van een slachtofferenquête aangaf het laatste jaar met consumentenfraude geconfronteerd te zijn (Van Dijk e.a., 2007). Uit dat onderzoek blijkt dat consumentenfraude in Nederland relatief weinig voorkomt. Wel is er sprake van een trendmatige stijging met percentages voor consumentenfraude die oplopen van 4.9% in 1991 tot 7.0% in 2003/04 (Van Dijk e.a., 2007).

Een proefschrift uit 2007 van Doug Shadel en Karla Pak naar consumentenbedrog in de Verenigde Staten wees uit dat slachtoffers van oplichting verschillen van mensen die zich niet laten oplichten. De onderzoekers namen afzonderlijke enquêtes af onder slachtoffers van loterij- en investeringsfraude en onder niet-slachtoffers. Slachtoffers van investeringsbedrog blijken financieel meer geletterd te zijn dan de gemiddelde consument. Daarnaast hebben ze vaker een 'negatieve levenservaring' meegemaakt en luisteren ze eerder dan niet-slachtoffers naar verkooppraatjes van vreemden. Bovendien herkennen slachtoffers van oplichting zwendelaarstaal minder goed dan niet-slachtoffers van oplichting. Shadel en Pak stellen dat het aantal slachtoffers van oplichting kan worden teruggebracht als consumenten zouden worden voorgelicht over overredingstechnieken die oplichters toepassen.

Het hier voorliggende onderzoek richt zich op de kenmerken van slachtoffers van oplichting, op het type oplichting waar ze mee te maken krijgen en op de behoefte aan een meldpunt of hulplijn.

Parallel aan dit onderzoek wordt een onderzoek met dezelfde doelstellingen uitgevoerd dat is gericht op het bedrijfsleven.

3 Opzet van het onderzoek

3.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het bepalen van de kenmerken van natuurlijke personen (burgers) die worden geconfronteerd met oplichting of pogingen daartoe en van de vormen van oplichting waarmee zij te maken krijgen. Daarnaast worden de verschillen in kenmerken tussen slachtoffers en niet-slachtoffers van oplichting vastgesteld en de kenmerken van de oplichting waar ze mee te maken krijgen. In het onderzoek wordt verder nagegaan of slachtoffers behoefte hebben aan extra mogelijkheden voor hulpverlening zoals een helpdesk via internet of een telefonische hulplijn. Tenslotte zal worden nagegaan of natuurlijke personen behoefte hebben aan voorzieningen om slachtofferschap van oplichting te voorkomen, bijvoorbeeld een preventieloket.

3.2 Probleemstelling

- Wat zijn de kenmerken van de oplichting(spogingen) waarmee natuurlijke personen worden geconfronteerd?
- Wat zijn de kenmerken van slachtoffers van oplichting onder natuurlijke personen en in hoeverre verschillen deze kenmerken van de kenmerken van natuurlijke personen waarbij een poging tot oplichting niet slaagde?
- Is er behoefte aan een loket waar mensen inlichtingen kunnen inwinnen over het voorkomen van slachtofferschap van oplichting? In hoeverre is er behoefte aan een helpdesk of een telefoonlijn voor slachtoffers van oplichting?

3.3 Onderzoeksvragen

1. Met welke vormen van oplichting of pogingen daartoe hadden burgers (natuurlijke personen) de laatste twee jaar te maken?

Een vast categorieënsysteem voor de vormen van oplichting wordt in de literatuur niet aangetroffen. Een reden hiervoor is dat bij oplichting de modus operandi zich steeds wijzigt, oplichting doet zich steeds in andere verschijningsvormen voor. Dit maakt het lastig om aan slachtoffers van oplichting een vast categorieënsysteem voor te leggen. Dit is ook de reden waarom respondenten is gevraagd of ze werden opgelicht in verband met:

- producten,
- diensten,
- geld,
- de kans op winst of rendement of
- iets anders.

Vervolgens werd het kanaal waarlangs de oplichting of de poging daartoe plaatsvond vastgesteld. Het gaat daarbij om de wijze waarop een slachtoffer in contact kwam met de oplichter:

- persoonlijk contact via familie, vriend of bekende,
- persoonlijk contact met onbekende,
- krant, tijdschrift, brochure of folder,
- internet (via mail of website) of
- een ander kanaal.

Daarnaast is nagegaan welk bedrag, eventueel naar schatting, met de oplichting of de poging daartoe was gemoeid en of het om een geslaagde of niet-geslaagde poging tot oplichting ging.

In een open vraag is de respondent gevraagd om een omschrijving te geven van de oplichting of de poging daartoe, waaronder de werkwijze van de oplichter.

Tenslotte is gevraagd of de respondenten de jaren daarvoor ook al te maken hadden met oplichting en met pogingen tot oplichting en voor welk bedrag men toen is benadeeld.

2. Wat zijn de kenmerken van slachtoffers van oplichting onder natuurlijke personen?

In het CentERpanel zijn van de leden de volgende achtergrondkenmerken beschikbaar:

- geslacht
- leeftijd
- geboortejaar
- belangrijkste bezigheid
- bedrijfstak
- hoogst genoten opleiding
- positie ten opzichte van het huishoudhoofd
- partner van het huishoudhoofd
- aantal huishoudleden
- aantal thuiswonende kinderen
- bruto inkomen per maand
- netto inkomen per maand
- bruto huishoudinkomen per maand
- netto huishoudinkomen per maand
- provincie
- regio
- stedelijkheid
- religie
- sociaal economische status
- beroep

Deze lijst is aangevuld met een aantal variabelen die speciaal voor dit onderzoek werd verzameld, te weten:

- omvang persoonlijke sociale netwerk (familie, kennissen, vrienden)
- mate van vertrouwen - argwaan tegenover aanbiedingen
- afwachtende houding - initiatief nemend bij interacties met andere personen
- stappen die zijn gezet ter verificatie van de betrouwbaarheid van een aanbieding
- ingrijpende gebeurtenissen ten tijde van oplichting (bv. sterfgeval, scheiding, verlies werk, ernstige ziekte etc.)
- informatietoegang (krant, tv, internet)
- audio-visuele uitrusting
- aantal auto's
- eigen woning - huurwoning
- aantal malen per jaar buitenlandse vakantie

3. In welke kenmerken verschillen slachtoffers van oplichting met niet-slachtoffers van oplichting?

4. Hebben slachtoffers van oplichting of van pogingen daartoe het voorval gemeld bij de politie of een ander meldpunt?

Hierbij wordt gedacht aan melding bij:

- politie
- internetforum of ander internet meldpunt
- anders

Indien het voorval niet is gemeld was dat omdat de respondent:

- het voorval niet belangrijk genoeg vond of weinig verwachtte van de melding
- zich schaamde
- het voorval wilde melden maar niet wist waar het voorval kon worden gemeld
- een andere reden / geen reden

5. Vinden de respondenten van het panel dat er voldoende informatie beschikbaar is om zich te kunnen wapenen tegen oplichting?

Met de antwoorden op deze vraag wordt getracht de behoefte aan een inlichtingenpunt met betrekking tot het voorkómen van oplichting af te leiden.

6. In hoeverre hebben slachtoffers van oplichting een helpdesk of hulplijn gemist?

Voor de exacte vraagstelling zie bijlage A.

4 Dataverzameling

4.1 Het CentERpanel

CentERdata is een instituut gespecialiseerd in toegepast onderzoek en dataverzameling via internet. Het instituut is verbonden aan de Universiteit van Tilburg (UvT). De opdrachtgevers zijn wetenschappelijke organisaties, de overheid en het bedrijfsleven.

Het belangrijkste instrument van CentERdata om gegevens te verzamelen is het CentERpanel. Het panel is een afspiegeling van de Nederlandse bevolking en bestaat sinds 1991. De voordelen van computergestuurd enquêteren worden gecombineerd met panelonderzoek: hoge snelheid van werken, mogelijkheden tot controle op consistentie (ook in de tijd), betrouwbaar meten van veranderingen, en relatief lage uitval.

Het panel dat bestaat uit ruim 2000 huishoudens vult iedere week thuis een vragenlijst in via Internet. Voorbeelden van onderzoek zijn vragenlijsten over de gezondheidszorg, de bestrijding van criminaliteit, stoppen met werken, keuzegedrag, de woningmarkt, en spaargedrag. De onderzoeken kunnen zowel longitudinaal als eenmalig zijn, en kunnen zowel een kwantitatief als een kwalitatief karakter dragen. De onderzoeken variëren van een eenvoudige vragenlijst tot het (laten) ontwerpen van experimenten volgens complexe designs.

De continuering van het panel geschiedt als volgt:

De steekproef:

- 1) Op basis van de landelijke postale afgiftepunten wordt een adressensteekproef getrokken.
- 2) De verkregen adressen worden indien mogelijk verrijkt met vaste telefoonnummers.

Het werven en selecteren van de panelleden gebeurt in een drietal stappen:

1) Enquête:

Mensen in de steekproef worden telefonisch (via vast telefoonnummer) of schriftelijk (indien er geen vast telefoonnummer bekend is) benaderd met het verzoek mee te doen aan een (kort) telefonisch interview. Als ze dit niet willen, wordt gevraagd of ze alsnog een paar vragen willen beantwoorden in verband met eventuele selectieve non-respons. Als ze wel meedoen, wordt gevraagd of ze positief staan tegenover deelname aan langer lopend onderzoek. Bij toezegging worden hun gegevens opgeslagen in een database. De telefonische enquête wordt uitgevoerd door TNS NIPO. De schriftelijke enquête wordt verzorgd in eigen beheer.

2) Trekking:

Als een huishouden stopt met deelname aan het CentERpanel, wordt uit de bovengenoemde database een huishouden getrokken met dezelfde kenmerken als het gestopte huishouden. De kenmerken worden vergeleken met leeftijd van het hoofd van het huishouden, inkomen, woonvorm, regio en stedelijkheid.

3) Brief:

Vervolgens krijgt het potentiële nieuwe huishouden een brief met informatie over het panel en de vraag of het huishouden deel wil nemen aan het panel. Zo ja, dan wordt het huishouden geïnstalleerd, zo nee, dan wordt een nieuw huishouden uit de database getrokken.

Het beschikken over een *computer met internetaansluiting is geen vereiste*. Indien het huishouden geen toegang heeft tot het internet wordt een zogenaamde Net.Box verstrekt waarmee via de televisie de vragenlijsten kunnen worden ingevuld. Mocht het huishouden zelfs niet beschikken over een televisie dan wordt ook hier in voorzien.

4.2 Veldwerk

De vragenlijst is in het weekend (vrijdag 17 uur t/m dinsdag 24 uur) afgenomen bij leden van het CentERpanel van 16 jaar en ouder. Halverwege het veldwerk (maandag) is aan alle personen die nog niet gereageerd hadden een herinnering gestuurd. Om de response te optimaliseren is de vragenlijst een weekend later nogmaals voorgelegd aan de panelleden die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld.

Het veldwerk vond plaats in week 24 (13 juni t/m 17 juni 2008), met uitloop in week 25 (20 t/m 24 juni 2008).

4.3 Response

De vragenlijst is voorgelegd aan 2175 panelleden, waarvan 1890 de vragenlijst compleet invulden en 5 incompleet (responspercentage 86.8%).

Het onderzoek pretendeert representatief te zijn voor de hedendaagse consument. Omdat het in dataverzameling onder respondenten onmogelijk is om op diverse variabelen een verdeling te realiseren die daadwerkelijk de in Nederland geldende verhoudingen weergeeft, is op het ruwe databestand een weging toegepast. Voor de variabelen geslacht, leeftijd, opleiding en koop- of huurwoning (proxy) is een multiplicatieve weegfactor berekend. De populatiegegevens van de variabelen zijn gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De weegprocedure is uitgevoerd met behulp van het programma Bascula 3.0 (CBS). In

de tabellen 1 t/m 4 is de verdeling weergegeven van de ongewogen data en de data na herweging.

Tabel 1: Geslacht, verdeling voor en na weging

		aantal	percentage voor weging	percentage na weging
Valide	Man	1010	53.3	49.4
	Vrouw	885	46.7	50.6
	Totaal	1895	100.0	100.0

Tabel 2: Leeftijd, verdeling voor en na weging

		aantal	percentage voor weging	percentage na weging
Valide	16 - 24 jaar	102	5.4	13.3
	25 - 34 jaar	253	13.4	15.6
	35 - 44 jaar	312	16.5	19.7
	45 - 54 jaar	421	22.2	18.0
	55 - 64 jaar	408	21.5	15.4
	65 jaar en ouder	399	21.1	18.0
	Totaal	1895	100.0	100.0

Tabel 3: Hoogst genoten onderwijsniveau, verdeling voor en na weging

		aantal	percentage voor weging	percentage na weging
Valide	basisonderwijs	124	6.5	9.0
	VMBO	504	26.6	24.2
	HAVO / VWO	222	11.7	10.3
	MBO	346	18.3	31.2
	HBO	485	25.6	15.9
	WO	214	11.3	9.4
	Totaal	1895	100.0	100.0

Tabel 4: Soort woning, verdeling voor en na weging

		aantal	percentage voor weging	percentage na weging
Valide	koopwoning	1423	75.1	55.0
	huurwoning	472	24.9	45.0
	Totaal	1895	100.0	100.0

5 Methode

5.1 Meten van samengestelde variabelen

Een aantal variabelen die een rol kunnen spelen bij slachtofferschap van oplichting (besproken in paragraaf 6.2.2) is gemeten door het stellen van meerdere vragen of door het voorleggen van schalen. Om te bepalen welke vragen welke onderliggende variabelen meten, is een factoranalyse uitgevoerd.

Het persoonlijke sociale netwerk is gemeten door een vraag uit het General Social Survey (GSS). Het GSS wordt tweejaarlijks afgenomen door het National Opinion Research Center aan de University of Chicago. Voor meer informatie zie de website: <http://www.norc.org/projects/General+Social+Survey.htm>

Hoe vaak doet u de volgende zaken?

- een avond doorbrengen met familie (anders dan met leden van uw eigen huishouden)
- een avond doorbrengen met iemand uit de buurt
- een avond doorbrengen met vrienden buiten uw buurt
- naar een bar of café gaan

1 bijna elke dag

2 één of twee keer per week

3 een aantal keer per maand

4 ongeveer één keer per maand

5 een aantal keren per jaar

Een andere schaal die is gebruikt voor het meten van het sociale netwerk is de ingekorte schaal voor emotionele en sociale eenzaamheid (De Jong Gierveld et al., 2008).

ik ervaar een leegte om me heen

ik mis mensen om me heen

vaak voel ik me in de steek gelaten

er zijn genoeg mensen waarop ik in geval van narigheid kan terugvallen

ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen

er zijn voldoende mensen met wie ik mij nauw verbonden voel

1 ja

2 min of meer

3 nee

Een factoranalyse wees uit dat de eenzaamheidsschaal ook in de onderhavige steekproef twee determinanten van eenzaamheid meet. De eerste drie items meten emotionele eenzaamheid (gehercodeerd) en de tweede drie items meten sociale

eenzaamheid (respectievelijke Cronbach's α coëfficiënten: 0.74 en 0.79¹). De verklaarde variantie voor deze oplossing bedraagt 68.6%².

Vertrouwen in mensen is gemeten door een schaal van drie vragen over sociaal vertrouwen uit de European Social Survey (ESS). De ESS is een tweejaarlijks onderzoek in 30 Europese landen naar de opvattingen van burgers op het gebied van sociale, culturele en politieke kwesties (voor meer informatie zie de website: <http://www.europeansocialsurvey.org/>). De verklaarde variantie van deze schaal bedraagt 75.4%; Cronbach's α in deze steekproef is 0.84.

Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen? Wilt u een antwoord geven van 0 tot 10, waarbij 0 betekent dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn en 10 betekent dat de meeste mensen te vertrouwen zijn?

0 Je kunt niet voorzichtig genoeg zijn
10 De meeste mensen zijn te vertrouwen
999 Ik weet het niet

Denkt u dat de meeste mensen zouden proberen misbruik van u te maken als zij daartoe de kans krijgen, of zouden zij proberen eerlijk te zijn?

0 De meeste mensen zouden proberen misbruik van mij te maken
10 De meeste mensen zouden proberen eerlijk te zijn
999 Ik weet het niet

Denkt u dat mensen meestal behulpzaam proberen te zijn of denkt u dat zij meestal aan zichzelf denken?

0 Mensen denken meestal aan zichzelf
10 Mensen proberen meestal behulpzaam te zijn
999 Ik weet het niet

¹ Cronbach's α meet de interne consistentie van een schaal, dat wil zeggen de mate waarin de verschillende items met elkaar samenhangen en dus hetzelfde construct meten. Een α tussen 0,7 en 0,8 kan als redelijk worden beschouwd.

² Een factoranalyse probeert door een klein aantal factoren zoveel mogelijk van de variantie in de oorspronkelijke variabelen te verklaren.

Of mensen een meer afwachtende houding hebben tegenover anderen of juist initiatief nemen bij interacties met andere personen is gemeten met behulp van de 20-item extraversie-schaal uit de International Personality Item Pool van Goldberg (Big-Five Domain), meer informatie: <http://pip.ori.org/newBigFive5broadKey.htm#Extraversion>. Deze schaal bestaat uit de factoren 'sociale interactie' (15 items; Cronbach's α coëfficiënt is 0.92) en 'leiding nemen' (5 items; Cronbach's α coëfficiënt is 0.78). De verklaarde variantie van deze twee-factor oplossing bedraagt 49.7%.

Voel me goed in het gezelschap van mensen
Voel me op mijn gemak bij mensen
Voel me vaak ongemakkelijk in het gezelschap van anderen
Praat met veel verschillende mensen op feestjes
Maak makkelijk vrienden
Vind het moeilijk om anderen te benaderen
Ben erg op mezelf
Ben stil in het gezelschap van vreemden
Begin gesprekken
Praat niet veel
Ben vaardig in het omgaan met sociale situaties
Krop mijn gevoelens op
Heb weinig te zeggen
Breng leven in de brouwerij
Weet hoe ik mensen kan bekoren

Neem de leiding
Wacht tot anderen de leiding nemen
Houd er niet van de aandacht op mijzelf te vestigen
Vind het niet erg om in het middelpunt van de belangstelling te staan
Blijf op de achtergrond

1 zeer onjuist
2 tamelijk onjuist
3 juist nog onjuist
4 tamelijk juist
5 zeer juist

5.2 Verantwoording van de analyse

De analyses zijn uitgevoerd met SPSS 14.0. Voor frequenties van variabelen zijn de data voor deze rapportage gewogen. Wanneer groepen met elkaar worden vergeleken (in kruistabellen, gemiddelden) is uitgegaan van ongewogen data.

Eerst is in tabellen (paragraaf 6.1) weergegeven in welke mate respondenten zelf de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met oplichting of pogingen daartoe, om welke categorie oplichting het ging, op welke wijze het contact met de oplichter(s) tot stand kwam en welk bedrag met de oplichting gemoeid was. De vervolgvragen (welke categorie oplichting etcetera) zijn ingevuld voor elk aangegeven oplichtingsgeval. Dus als respondenten meer dan één keer slachtoffer zijn geworden van oplichting vulden ze de vervolgvragen ook meer dan één keer in (met een maximum van 9 keer). In de tabellen is dat weergegeven door twee kolommen, namelijk het percentage van het aantal antwoorden en het percentage van het aantal respondenten dat een bepaald antwoord heeft gegeven. Het percentage van het aantal respondenten kan daardoor tot meer dan 100% optellen.

Om de kenmerken te bepalen van slachtoffers van oplichting onder natuurlijke personen is de mogelijke samenhang nagegaan van slachtofferschap en de demografische variabelen, namelijk geslacht, leeftijd, belangrijkste bezigheid, bedrijfstak, hoogst genoten opleiding, positie in het huishouden, woonvorm, netto huishoudinkomen per maand, provincie, regio, stedelijkheid en religie. De variabele slachtofferschap van oplichting is dichotoom, 0 = nee, de afgelopen twee jaar niet te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe en 1 = ja, de afgelopen twee jaar te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe. De samenhang is onderzocht met de chi-kwadraat toets en kruistabellen.

Vervolgens is gekeken of er een verband bestaat tussen de variabelen sociaal vertrouwen, sociale eenzaamheid, emotionele eenzaamheid, sociale interactie, de leiding nemen enerzijds en slachtofferschap van oplichting anderzijds. Dit is gedaan met een Independent Samples T-test.

Zowel bij de chi-kwadraat toets als de Independent Samples T-test wordt gekeken of verschillen tussen groepen significant zijn (dat wil zeggen niet door toeval veroorzaakt). De zogenaamde p-waarde staat voor de kans dat groepen *gelijk* zijn. Indien de p-waarde kleiner is dan 0.05 dan betekent dit dat er een kans bestaat van minder dan 1 op 20 dat de groepen gelijk zijn. In dit geval wordt verondersteld dat de groepen dus van elkaar *verschillen*.

Met de variabelen waarvan een significante relatie werd aangetoond met oplichting, is tenslotte een binaire logistische regressie-analyse uitgevoerd om te bepalen in welke mate deze variabelen voorspellen of een persoon met oplichting te maken krijgt. Voor deze methode is gekozen omdat er sprake is van een dichotome afhankelijke variabele (de afhankelijke variabele kan twee waarden aannemen;

namelijk *'wel* met oplichting te maken gehad' en *'niet* met oplichting te maken gehad').

6 Resultaten

6.1 Oplichting van burgers (natuurlijke personen)

Tussen januari 2006 en medio juni 2008 heeft ongeveer 11% van de Nederlandse burgers te maken gehad met enige vorm van oplichting. De mensen die met oplichting te maken hebben gehad noemden gemiddeld 1,9 gevallen. Van deze pogingen tot oplichting is 31% geslaagd en 69% niet geslaagd.

Tabel 5: Werd men opgelicht in verband met producten, diensten, geld, kans op winst of iets anders?

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Soort oplichting	product	85	19.8
	diensten	86	19.9
	geld	163	37.9
	de kans op winst of rendement	57	13.2
	iets anders	39	9.2
Totaal		430	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,9 antwoorden).

Wanneer aan mensen wordt gevraagd om de wijze waarop zij werden opgelicht in te delen in een categorie (zie tabel 5), dan wordt de categorie 'geld' het meest genoemd (38%) en 'de kans op winst of rendement' het minst (13%). Uit de beschrijvingen die de respondenten hebben gegeven van de werkwijze van de oplichters komt in meer detail naar voren met welke vorm van oplichting men zoal te maken krijgt. De beschrijvingen zijn verdeeld in niet-geslaagde pogingen van oplichting en geslaagde pogingen (tabel 6 en 7).

Tabel 6: Wilt u een omschrijving geven van de poging tot oplichting en van de werkwijze van de oplichter? – geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Geslaagde pogingen tot oplichting	producten niet of slecht leveren	33	28.5
	diensten niet of slecht leveren	7	6.1
	geld achterhouden / afnemen door middel van listig gedrag	9	7.6
	fraude met pinpas of creditcard	5	4.4
	geld afhandig maken onder valse voorwendselen	7	6.4
	abonnementen	7	6.5
	geld lenen en niet terugbetalen	6	5.2
	achteraf meer geld rekenen dan vooraf afgesproken	8	6.7
	spaarrekeningen waarbij geld wordt belegd / woekerpolissen	4	3.1
	overig	29	25.4
Total		116	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,2 antwoorden).

Tabel 7: Wilt u een omschrijving geven van de poging tot oplichting en van de werkwijze van de oplichter? – niet-geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Niet- geslaagde pogingen tot oplichting	producten niet of slecht leveren	23	8.5
	diensten niet of slecht leveren	25	9.3
	geld achterhouden / afnemen door middel van listig gedrag	5	1.8
	fraude met pinpas of creditcard	22	8.3
	geld afhandig maken onder valse voorwendselen	124	46.3
	abonnementen	7	2.5
	geld lenen en niet terugbetalen	9	3.4
	achteraf meer geld rekenen dan vooraf afgesproken	5	1.8
	overig	48	18.1
Total		267	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,2 antwoorden).

Zowel bij de geslaagde als niet-geslaagde pogingen tot oplichting komen dezelfde vormen van oplichting naar voren, echter, de *meest voorkomende* soorten bij de geslaagde pogingen zijn andere dan de meest voorkomende manieren bij mislukte pogingen. Zowel de geslaagde als niet-geslaagde pogingen in beschouwing genomen, komen de volgende vormen van oplichting het meest naar voren:

1. Geld afhandig maken onder valse voorwendselen

De oplichter probeert het slachtoffer te laten betalen of geld te laten voorschieten waarbij vaak een geldbedrag of prijs in het vooruitzicht wordt gesteld. De zogenaamde Nigeriaanse oplichting valt onder andere binnen deze categorie, waarbij tijdelijk een som geld ergens moet worden bewaard of waarbij het slachtoffer wordt verteld dat een ver familielid is overleden waarna het slachtoffer wordt gevraagd bepaalde kosten voor te schieten. Ook de nep-collectant is binnen deze categorie meegenomen. Bijna de helft van de *niet-geslaagde* pogingen tot oplichting valt binnen deze categorie.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"Via een internationale bank door een firma een vakantie beloofd in Amerika. Bleek dus niet het geval te zijn. Geen reis, al wel betaald. Firma niet meer te vinden! Veel van geleerd."

Voorbeeld niet-geslaagde poging tot oplichting

"Nigeriaanse internetbende die tijdelijk een zeer groot bedrag op je bankrekening wil onderbrengen. Bekend is dat als je hier op ingaat zij eerst zelf een bedrag willen ontvangen waarna zij vervolgens niets meer van zich laten horen. Benadering vindt plaats via email."

2. Producten niet of slecht leveren

Met afstand de meest voorkomende vorm van oplichting wanneer wordt gekeken naar de *geslaagde* pogingen is het niet leveren van producten. Hierbij worden vaak producten genoemd die via internet van particulieren worden gekocht (bv. via Marktplaats) en die na betaling niet worden geleverd of niet voldoen aan het beeld wat vooraf werd geschetst.

Voorbeeld 1 geslaagde poging tot oplichting

"Een besteld product via e-bay bleek nep te zijn en toen ik het artikel binnen kreeg kon ik mijn geld niet meer terug halen en op al mijn mail werd niet gereageerd."

Voorbeeld 2 geslaagde poging tot oplichting

"Er stond iemand op de markt in het buitenland. Hij had een prachtig verhaal over parfum, hij duwde van alles in een zakje, noemde de duurste namen, had daar ook proefflaconnetjes van, uiteindelijk bleek toen we de buit binnen hadden dat het om allerlei onbekende parfums ging. Niets geen nina ricci oid. "

Voorbeeld 1 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Bij het kopen van een bepaald internetprogramma denken dat je het volledige programma hebt gekocht, en vervolgens nog e.e.a. te moeten bijkopen om e.e.a. volledig tot je beschikking te krijgen."

Voorbeeld 2 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Een wrak (auto) willen verkopen als zijnde een perfecte auto."

3. Diensten niet of slecht leveren

Niet alleen de daadwerkelijk afgenomen diensten, die niet of slecht werden uitgevoerd vallen binnen deze categorie maar ook de gevallen waarbij de oplichter zegt diensten te hebben geleverd waarvoor betaald moet worden die het slachtoffer niet heeft afgenomen. Bij de *niet-geslaagde* pogingen werd meerdere malen gesproken over facturen voor het plaatsen van advertenties waarvoor het slachtoffer zogenaamd opdracht voor zou hebben verleend.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"Aannemer; werk niet af, werk onzorgvuldig, veel meer uren geschreven dan daadwerkelijk gewerkt."

Voorbeeld 1 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Glazenwasser kwam geld halen voor het wassen van alle ramen, maar hij had maar de helft gedaan. Deze keer heb ik de glazenwasser meegenomen naar de ramen die niet gedaan waren en ze alsnog schoon laten maken. Daarna heb ik verder bedankt voor zijn diensten."

Voorbeeld 2 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Valse advertentie acquisitie (men probeerde mij een advertentie te verkopen in een niet bestaand blad en deed daarbij net alsof ik daarin al toegestemd had)."

4. Fraude met pinpas of creditcard

Bij geslaagde pogingen tot oplichting binnen deze categorie wordt vaak gesproken van het kopiëren van pinpas of creditcard; bij niet-geslaagde pogingen is vaak geprobeerd om bankrekeningnummers of andere persoonlijke gegevens te achterhalen.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"Bij een geldautomaat in Zuid-Afrika bleek een ander voorfront te zitten waardoor mijn pincode en magneetstrip gekopieerd zijn. Het gevolg was dat zonder dat ik daar maar het flauwste vermoeden van had mijn rekening geplunderd is. Mijn pinpas had ik gewoon bij me."

Voorbeeld niet-geslaagde poging tot oplichting

"Ik werd gebeld door een dame. Zij zei, dat de Opta mij geld wilde retourneren omdat ik teveel zou hebben betaald voor de telefoonkosten. Zij vroeg mij mijn adres. Daarna mijn rekeningnummer. Echter de Opta controleert en geeft geen geld terug aan individuele klanten. Ik heb mijn rekeningnummer dus ook niet gegeven. Vreemd was het wel. Toen ik het niet gaf en zei dat ik geen geld terug hoefde, lachte ze me uit."

5. Geld lenen en niet terugbetalen

Bij het lenen van geld wordt het slachtoffer meestal persoonlijk aangesproken, door onbekenden op straat maar ook komt het vaak voor dat de oplichter een bekende is van het slachtoffer.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"Mijn moeder had een kennis die omhoog zat om 3000 euro. Zij meende die persoon goed te kennen en ik hoorde er wel eens een positief verhaal over. Omdat ik haar bijsta in financiële zaken vroeg ze mijn advies. Na een telefoongesprek met die persoon, zei ik laten we het maar doen en stelde mij voor de helft garant. Omdat de persoon nooit terug betaalde hebben we dus ieder 1500 schade geleden. Ik had de persoon nooit zelf ontmoet."

Voorbeeld 1 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Nieuwe burens hadden geldnood en wilden lenen. Navraag en onderzoek deed vermoeden bevestigen. Hadden ze eerder bij anderen geprobeerd, waarbij ze het geld niet hadden terugbetaald."

Voorbeeld 2 niet-geslaagde poging tot oplichting

"Er stond een Duitse wagen langs de kant van de weg die hulp wilde. Hij gaf een gouden ring en een pasje en wilde geld voor benzine."

6. Abonnementen

Bij deze categorie is het soms de vraag of slachtoffers de voorwaarden niet goed hebben gelezen of dat er daadwerkelijk sprake was van misleiding. Feit blijft dat slachtoffers zich opgelicht voelen omdat zij met een verkeerd idee een overeenkomst zijn aangegaan.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"Ik had een ringtone aangevraagd en daarna werd mijn beltegoed er steeds gelijk weer afgehaald, ik had blijkbaar een abonnement afgesloten, terwijl ik daar absoluut niet van op de hoogte was en er ook geen behoefte aan had. Ik moest een nieuw nummer nemen om er vanaf te komen."

Voorbeeld niet-geslaagde poging tot oplichting

"Een energiebedrijf probeerde onder valse voorwendselen mij over te halen naar hen over te stappen. Opzeggen zou zonder problemen kunnen, maar eenmaal aangemeld bleek het per aangetekende brief te moeten."

7. Geld achterhouden / afnemen door middel van listig gedrag

Bij deze vorm van oplichting gaat het vaak om een vorm van diefstal, waarbij de oplichter door middel van een truc of ander soort bedrog iets van het slachtoffer afneemt.

Voorbeeld 1 geslaagde poging tot oplichting

"Pizzabezorger die me 50 cent teruggaf wat 2 euro hoorde te zijn, gebruik makende van een wisseltruc/handtruc."

Voorbeeld 2 geslaagde poging tot oplichting

"Achteraf bleek dat mijn toenmalige bovenbuurman meerdere malen pakjes in ontvangst nam van burens en mij en deze dan niet afgaf. Een bericht van ontvangst hadden wij namelijk niet in onze brievenbus gehad van de bezorgers, cq postdiensten."

Voorbeeld niet-geslaagde poging tot oplichting

"Iemand gaf een klap tegen mijn auto en zei vervolgens dat ik zijn spiegel eraf gereden had en wilde daar geld voor hebben. Na dreiging met politie ging men er vandoor."

8. Achteraf meer geld rekenen dan vooraf afgesproken

Binnen deze categorie zijn alle pogingen tot oplichting meegenomen waarbij oplichters slachtoffers te veel geld laten betalen.

Voorbeeld 1 geslaagde poging tot oplichting

"Er stond een veel te hoog bedrag op de pomp. Na mijn opmerking hierover werd er gezegd, dat het bedrag van een andere auto was. Er was wel het hoge bedrag (99 euro) van mijn bankrekening afgehouden."

Voorbeeld 2 geslaagde poging tot oplichting

"Ik zocht kaartjes voor een Jan Smit concert. Geheel naïef had ik dit ingetypt bij google. Ik kwam als eerste op een site van budgetticket. Ik dacht dat klinkt goedkoop. Ik bestelde 4 kaartjes à 45 euro, zelf had ik geen idee wat kaartjes voor een concert van Jan Smit zouden kosten. Dit was de eerste keer dat ik zoiets deed. Toen de kaartjes thuis werden bezorgd bleken ze origineel maar 17,50 per stuk te kosten."

Voorbeeld niet-geslaagde poging tot oplichting

"Zonder toestemming wijzigen afspraken en vorderen van hoge kosten die daarmee gemoeid waren. Daarna lang uitstellen van toegeven fout, correctie fout en terugbetaling bedrag. Onbeschoft gedrag bovendien."

9. Spaarrekeningen waarbij geld wordt belegd

Deze vorm van oplichting werd uitsluitend enkele keren genoemd bij de geslaagde pogingen tot oplichting.

Voorbeeld geslaagde poging tot oplichting

"We hebben ervaren dat grote banken met spaarbelegproducten of wat er op lijkt massaal de belastingvoordelen van de burgers zijnde hun klanten in hun zak steken. De truuk is dat ze in de kleine lettertjes vlak voor het afsluiten van een contract zetten dat ze eerst door de bank te bepalen kosten van de inleg aftrekken voordat het geld in een belegging wordt gestoken. Bij Spaarbeleg

hebben we 1000 euro meer dan onze inleg over 5 jaar teruggekregen terwijl er VEEL meer beloofd was.”

De geslaagde pogingen vielen veelal in de categorie producten die niet werden geleverd of die niet aan de verwachtingen voldeden, er werd geld afhandig gemaakt onder valse voorwendselen of er werden zonder te weten abonnementen afgesloten. Bij drie op de tien gevallen vond de oplichting plaats via een direct persoonlijk contact met de oplichter(s), bij twee op de tien via een zelf gevonden internetsite (tabel 8).

De niet-geslaagde pogingen tot oplichting hadden meestal te maken met het onder valse voorwendselen afhandig maken van geld, persoonlijke gegevens of fraude met pinpas of creditcard. Vijf op de tien niet-geslaagde pogingen werden ondernomen via e-mail. Twee op de tien telefonisch en twee op de tien via persoonlijk contact (tabel 9).

Tabel 8: Op welke wijze kwam het contact met de oplichter(s) tot stand? – geslaagde pogingen

contact met de oplichter(s) (geslaagde pogingen)	antwoorden*	
	aantal	percentage
persoonlijk contact via familie, vriend of bekende	20	15.1
direct persoonlijk contact met de oplichter	45	33.7
krant, tijdschrift, brochure of folder	4	2.7
zelf gevonden internetsite	24	18.0
benaderd via e-mail	10	7.1
telefonisch	10	7.3
op een andere manier	22	16.1
Totaal	134	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,3 antwoorden).

Tabel 9: Op welke wijze kwam het contact met de oplichter(s) tot stand? – niet-geslaagde pogingen

contact met de oplichter(s) (niet-geslaagde pogingen)	antwoorden*	
	aantal	percentage
persoonlijk contact via familie, vriend of bekende	4	1.3
direct persoonlijk contact met de oplichter	50	17.2
krant, tijdschrift, brochure of folder	7	2.6
zelf gevonden internetsite	20	6.8
benaderd via e-mail	141	48.9
Telefonisch	50	17.4
op een andere manier	16	5.7
Totaal	288	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,1 antwoorden).

Wanneer de poging tot oplichting niet is geslaagd, kan men in ruim de helft van de gevallen niet het bedrag noemen dat met de poging gemoeid was (tabel 11). Dit is een veel groter aandeel dan bij de geslaagde pogingen (15% antwoordt 'weet het niet' of 'niet van toepassing'). Bij meer dan een kwart van de *geslaagde* pogingen tot oplichting werd het slachtoffer een bedrag boven de 500 euro afhandig gemaakt (tabel 10).

Tabel 10: Welk bedrag was ongeveer met de oplichting gemoeid? – geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Bedrag (geslaagde pogingen)	minder dan 100 euro	51	38.3
	100-499 euro	25	18.6
	500-999 euro	7	5.3
	1000-9999	23	16.9
	10000 euro of meer	8	6.3
	niet van toepassing	5	4.0
	weet het niet	14	10.5
Totaal		134	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,3 antwoorden).

Tabel 11: Welk bedrag was ongeveer met de poging tot oplichting gemoeid? – niet-geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Bedrag (niet-geslaagde pogingen)	minder dan 100 euro	32	11.0
	100-499 euro	34	11.7
	500-999 euro	13	4.6
	1000-9999	31	10.8
	10000 euro of meer	11	3.9
	niet van toepassing	32	11.2
	weet het niet	135	46.8
Totaal		288	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,1 antwoorden).

In totaal heeft 30% van de personen die zijn opgelicht of waarbij dit is geprobeerd, stappen ondernomen om te controleren of datgene wat werd aangeboden of verteld betrouwbaar was. Bij niet-geslaagde pogingen werd dit vaker gedaan (34%, tabel 13) dan bij pogingen die wel zijn geslaagd (23%, tabel 12).

Tabel 12: Hebt u stappen ondernomen om na te gaan of datgene dat u werd gevraagd of aangeboden betrouwbaar was? – geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
geslaagde poging stappen ondernomen	ja	30	22.9
	nee	101	77.1
Totaal		131	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,3 antwoorden).

Tabel 13: Hebt u stappen ondernomen om na te gaan of datgene dat u werd gevraagd of aangeboden betrouwbaar was? – niet-geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
niet-geslaagde poging stappen ondernomen	ja	95	33.5
	nee	189	66.5
Totaal		284	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,2 antwoorden).

Bij het nagaan van de betrouwbaarheid van personen, bedrijven en aanbiedingen wordt internet het meest geraadpleegd ('Google' wordt vaak genoemd). Verder geeft men aan de gegevens van bedrijven of personen op verschillende manieren goed na te lopen en uit te zoeken of deze kloppen en doet men navraag bij kennissen of collega's. Ook probeert men op andere wijze de referenties te controleren, bijvoorbeeld door ervaringen van andere kopers op websites als E-bay en Marktplaats na te lezen.

In circa 13% van de gevallen waarbij een persoon te maken heeft gehad met oplichting, heeft ten tijde van deze (poging tot) oplichting een ingrijpende gebeurtenis plaatsgevonden in zijn/haar leven. Opvallend is dat er een verschil is tussen personen waarbij de poging tot oplichting wel is geslaagd en personen waarbij deze poging is mislukt. Van de personen waarbij de poging is geslaagd zegt 31% dat er rond die tijd een ingrijpende gebeurtenis heeft plaatsgevonden (tabel 14). Van de personen waarbij de poging *niet* is geslaagd geeft slechts 5% aan dat er iets ingrijpends plaatsvond (tabel 15). Het kan zijn dat mensen die een ingrijpende gebeurtenis meemaken kwetsbaarder zijn en dat oplichters daar gebruik van maken.

Tabel 14: Heeft er ten tijde van de oplichting of poging daartoe een ingrijpende gebeurtenis in uw leven plaatsgevonden? – geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
ingrijpende gebeurtenis (geslaagde poging)	nee	90	68.9
	sterfgeval	4	2.8
	scheiding	4	2.8
	verlies werk	4	3.3
	ernstige ziekte of pijn	5	3.5
	verliefdheid	6	4.7
	geboorte	0	.3
	nieuwe baan	1	1.1
	andere gebeurtenis	17	12.7
Totaal		131	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,3 antwoorden).

Tabel 15: Heeft er ten tijde van de oplichting of poging daartoe een ingrijpende gebeurtenis in uw leven plaatsgevonden? – niet-geslaagde pogingen

		antwoorden	
		aantal	percentage
ingrijpende gebeurtenis (niet-geslaagde poging)	nee	270	95.1
	sterfgeval	2	.6
	scheiding	3	1.2
	verlies werk	2	.6
	ernstige ziekte of pijn	2	.6
	verliefdheid	1	.2
	geboorte	3	1.0
	nieuwe baan	1	.5
	andere gebeurtenis	1	.2
Totaal		284	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,2 antwoorden).

Bij een *geslaagde* poging tot oplichting heeft het slachtoffer in die tijd relatief vaak met een *ingrijpende gebeurtenis* te maken gehad. Eveneens is te zien dat bij

geslaagde pogingen de betrouwbaarheid van de oplichter of de aanbieder *minder vaak* werd *gecontroleerd* dan bij niet-geslaagde pogingen. Onderstaande tabel laat zien dat bij geslaagde pogingen tot oplichting, slachtoffers die een ingrijpende gebeurtenis hadden meegemaakt *minder vaak* stappen hebben ondernomen om te controleren of hetgeen dat werd aangeboden betrouwbaar was (tabel 16). Het lijkt erop dat wanneer men iets ingrijpends meemaakt, men minder goed in staat is de betrouwbaarheid van een aanbieder na te gaan.

Tabel 16: Heeft er ten tijde van de oplichting of poging daartoe een ingrijpende gebeurtenis in uw leven plaatsgevonden? * Hebt u stappen ondernomen om na te gaan of datgene dat u werd gevraagd of aangeboden betrouwbaar was?

- geslaagde pogingen

		Ingrijpende gebeurtenis plaatsgevonden (geslaagde poging)		Totaal
		percentage ja	percentage nee	
Stappen ondernomen om betrouwbaarheid te controleren (geslaagde poging)	ja	17.1	25.6	22.9
	nee	82.9	74.4	77.1
Totaal		100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=131) = 19.32 p < 0.05$

Van niet-geslaagde pogingen tot oplichting wordt, net als bij geslaagde pogingen, melding gemaakt bij de politie of een ander meldpunt (28%, tabel 18), zij het in mindere mate (bij geslaagde pogingen 49%, tabel 17).

Tabel 17: Hebben slachtoffers van oplichting of van pogingen daartoe het voorval gemeld bij de politie of een ander meldpunt? – geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Is er melding gemaakt van de (poging tot) oplichting? (geslaagde poging)	nee	67	51.0
	ja, bij de politie	32	24.3
	ja, bij een internetforum of ander internet meldpunt	17	12.8
	ja, op een andere manier	16	11.9
Totaal		131	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 1,3 antwoorden).

Tabel 18: Hebben slachtoffers van oplichting of van pogingen daartoe het voorval gemeld bij de politie of een ander meldpunt? – niet-geslaagde pogingen

		antwoorden*	
		aantal	percentage
Is er melding gemaakt van de (poging tot) oplichting? (niet-geslaagde poging)	nee	204	72.0
	ja, bij de politie	44	15.4
	ja, bij een internetforum of ander internet meldpunt	18	6.4
	ja, op een andere manier	18	6.3
Totaal		284	100.0

* In geval van meerdere keren slachtofferschap hebben de respondenten de vraag meerdere keren beantwoord (respondenten gaven gemiddeld 2,2 antwoorden).

Wanneer gevallen van oplichting (of pogingen tot) niet zijn gemeld, is de achterliggende reden hiervoor meestal dat men het voorval niet belangrijk genoeg achtte (46%) of dat er geen financiële schade werd geleden (26%). Redenen als schaamte (2%), dat men niet wist waar het voorval te melden (2%) en het opzien tegen de rompslomp (3%) werden veel minder genoemd.

Ruim 1 op de 5 slachtoffers van pogingen tot oplichting heeft een helpdesk of hulplijn gemist. Wanneer een *voorval is gemeld* wordt vaker een *hulplijn gemist* dan wanneer de poging tot oplichting niet wordt gemeld (tabel 19). Dit verschil is echter niet significant.

Tabel 19: In hoeverre hebt u, toen u werd opgelicht of toen er werd geprobeerd u op te lichten, een helpdesk of hulplijn gemist? * Hebben slachtoffers van oplichting of van pogingen daartoe het voorval gemeld bij de politie of een ander meldpunt?

		Hebben slachtoffers van oplichting of van pogingen daartoe het voorval gemeld bij de politie of een ander meldpunt?		Totaal
		percentage ja	percentage nee	
In hoeverre hebt u, toen u werd opgelicht of toen er werd geprobeerd u op te lichten, een helpdesk of hulplijn gemist?	niet gemist	70.2	83.7	78.4
	enigszins gemist	20.2	10.9	14.6
	erg gemist	9.5	5.4	7.0
Totaal		100.0	100.0	100.0

niet significant

Personen die reeds slachtoffer zijn geworden van oplichting of pogingen tot oplichting hebben in hogere mate behoefte aan een telefoonlijn of internetsite om informatie in

te kunnen winnen over dit onderwerp (38%) dan personen die nog nooit te maken hebben gehad met oplichting (18%, tabel 20).

Tabel 20: Hebt u behoefte aan meer informatie om u te kunnen wapenen tegen oplichtingen zoals een telefoonlijn of een internetsite? * opgelicht

		met oplichting te maken gehad		Totaal
		percentage nee	percentage ja	
Hebt u behoefte aan meer informatie om u te kunnen wapenen tegen oplichtingen zoals een telefoonlijn of een internetsite?	ja	18.1	37.8	20.4
	nee	81.9	62.2	79.6
Totaal		100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=1890) = 44.64, p < 0.05, \phi = -0.16$

Vóór januari 2006 heeft 14% van de Nederlanders te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe. Heeft men vóór 2006 al te maken gehad met (pogingen tot) oplichting dan heeft men daar ook na 2006 vaker mee te maken gehad (18%) dan wanneer men niet eerder is opgelicht (9%, tabel 21).

Tussen slachtoffers die tenminste één keer de betrouwbaarheid van een aanbieding vantevoren hebben gecontroleerd en personen die nooit vantevoren hebben gekeken naar de betrouwbaarheid van een aanbieding, is geen verschil aangetoond in de mate waarin zij behoefte hebben aan een helpdesk.

Tabel 21: Hebt u persoonlijk de laatste twee jaar, dat wil zeggen tussen januari 2006 en nu, te maken gehad met enige vorm van oplichting of pogingen daartoe? * Hebt u vóór 2006 te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe?

		Hebt u vóór 2006 te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe?		Totaal
		percentage ja	percentage nee	
Hebt u persoonlijk de laatste twee jaar, dat wil zeggen tussen januari 2006 en nu, te maken gehad met enige vorm van oplichting of pogingen daartoe?	ja	18.4	9.3	10.7
	nee	81.6	90.7	89.3
Totaal		100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=1890) = 20.45, p < 0.05, \phi = 0.11$

Personen die de afgelopen twee jaar te maken hebben gehad met geslaagde pogingen tot oplichting is dit gemiddeld 1.3 keer overkomen. Kijken we naar de mensen die vóór 2006 zijn opgelicht dan komen we op een gemiddelde van 1.4 geslaagde pogingen tot oplichting. Het gemiddelde aantal mislukte pogingen tot

oplichting is iets hoger; dit komt voor de periode na 2006 neer op een gemiddelde van 2.1, vóór 2006 komt dit gemiddelde aantal op 2.5 pogingen.

In de periode vóór 2006 is 32% voor minimaal 1.000 euro opgelicht. Bij de interpretatie van het antwoord op de vraag voor welk bedrag men in de jaren voorafgaand aan 2006 is opgelicht, dient o.a. rekening te worden gehouden met geheugeneffecten (bv. mensen zijn voorvallen vergeten, mensen herinneren zich een hoger/lager bedrag dan het daadwerkelijk was, etc.) en de mogelijke verwarring van bedragen in gulden en euro.

Tabel 22: Voor welk bedrag bent u in totaal in de periode voor 2006 opgelicht?

		aantal	percentage	valide percentage	cumulatief percentage
Valide	ik weet het niet	18	.9	11.9	11.9
	minder dan 100 euro	37	2.0	25.0	37.3
	100-499 euro	35	1.8	23.6	60.9
	500-999 euro	10	.5	6.6	67.5
	1000-9999	34	1.8	23.0	90.6
	10000 euro of meer	14	.7	9.4	100.0
	Total	148	7.8	100.0	
Missing	System	1747	92.2		
Totaal		1895	1895	100.0	

6.2 Kenmerken van slachtoffers van oplichting

6.2.1 Demografische variabelen

Tussen de geslaagde en niet-geslaagde pogingen zijn geen significante verschillen zichtbaar wanneer gekeken wordt naar achtergrondkenmerken van het slachtoffer zoals leeftijd, geslacht en inkomen. Wordt er een tweedeling gemaakt naar wel of niet *te maken gehad* met oplichting (ongeacht of het om een geslaagde of niet-geslaagde poging ging) dan worden wel significante verschillen geconstateerd.

Tussen de groepen personen die wel met oplichting te maken hebben gehad en personen die niet met oplichting te maken hebben gehad is geen significant verschil te zien in geslacht, positie in het huishouden, stedelijkheid van de woonplaats, provincie, regio en sociaal economische status.

Slachtoffers van oplichting zijn naar verhouding vaker tussen de 35 en 54 jaar oud dan personen die niet met oplichting te maken hebben gehad (tabel 23). Deze personen verschillen onder andere van de jongeren en ouderen omdat zij relatief vaker betaald werk doen. Deze leeftijdscategorie heeft vaker een (hoger) inkomen en dat maakt deze personen daarmee mogelijk aantrekkelijker voor oplichters. Daarbij kan men in deze leeftijd vaker oplichters tegenkomen omdat meer aankopen of investeringen worden gedaan.

Tabel 23: Leeftijd * opgelicht

leeftijd	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
16 tot 34 jaar	19.2	14.9	18.7
35 tot 54 jaar	37.2	49.5	38.7
55 jaar en ouder	43.5	35.6	42.6
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(2, n=1895)=12.58$ $p<0.01$, $\text{cramers } v=0.08$

Mensen die te maken hebben gehad met oplichting zijn vaker hoog opgeleid (HBO/WO) dan wanneer men niet met oplichting te maken heeft gehad (tabel 24).

Tabel 24: Opleidingsniveau * opgelicht

opleidingsniveau	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
lager opleidingsniveau	34.7	21.2	33.1
midden opleidingsniveau	29.6	32.9	30.0
hoger opleidingsniveau	35.7	45.9	36.9
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(2, n=1895)=17.17$ $p<0.01$, $\text{cramers } v=0.10$

Personen die met oplichters te maken hebben gekregen, doen vaker betaald werk dan personen die niet met (poging tot) oplichting te maken hebben gehad (of doen dit in principe, alleen tijdelijk niet, tabel 25).

Tabel 25: Betaald werk * opgelicht

betaald werk	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
doet geen betaald werk	41.7	22.5	39.5
doet tijdelijk geen betaald werk	7.5	12.2	8.0
doet betaald werk	50.8	65.3	52.5
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(2, n=1895)=31.54, p<0.01, \text{cramers } v= 0.13$

Onderstaande tabel laat zien dat er een verband is tussen de woonsituatie van het huishouden en of men met oplichting te maken heeft gehad (tabel 26). Personen die met oplichting in aanraking zijn gekomen, zijn relatief vaker alleenstaand dan niet-slachtoffers. Variabelen die sterk met woonvorm te maken hebben, zoals of er een partner in het huishouden aanwezig is en het aantal huishoudleden laten eenzelfde verband zien. Het inkomen van het *huishouden* laat eveneens een verschil zien tussen personen die met oplichting te maken krijgen en personen die geen slachtoffer worden, deze variabele hangt echter zeer sterk samen met de woonvorm van het huishouden (alleenstaanden bevinden zich in de laagste inkomenscategorie, samenwonenden in de hoogste inkomenscategorie). Het *persoonlijk* inkomen toont geen significant verschil tussen mensen die wel en mensen die niet met oplichting te maken krijgen.

Tabel 26: Woonvorm * opgelicht

woonvorm	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
alleenstaande	17.7	28.4	18.9
alleenstaande met kind(eren)	2.2	6.8	2.7
(on)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)	39.5	31.5	38.5
(on)gehuwd samenwonend, met kind(eren)	38.9	29.3	37.8
anders	1.7	4.1	2.0
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(4, n=1895)=39.84, p<0.01, \text{cramers } v=0.15$

Slachtoffers van (poging tot) oplichting beschikken vaker over een huurwoning dan personen die niet te maken hebben gehad met oplichting (tabel 27). Hier speelt mee dat alleenstaanden vaker over een huurwoning beschikken dan samenwonenden.

Tabel 27: Soort woning * opgelicht

soort woning waarin het huishouden woont	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
koopwoning	76.2	66.7	75.1
huurwoning	23.8	33.3	24.9
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=1895)=9.04, p<0.01, \text{phi}=-0.07$

Slachtoffers van (poging tot) oplichting zijn minder vaak religieus dan niet-slachtoffers (tabel 28). Religie hangt samen met de variabelen leeftijd (55+-ers zijn vaker religieus dan personen jonger dan 55 jaar) en werk (religieuze personen doen minder vaak betaald werk dan niet-religieuze personen).

Tabel 28: Religie * opgelicht

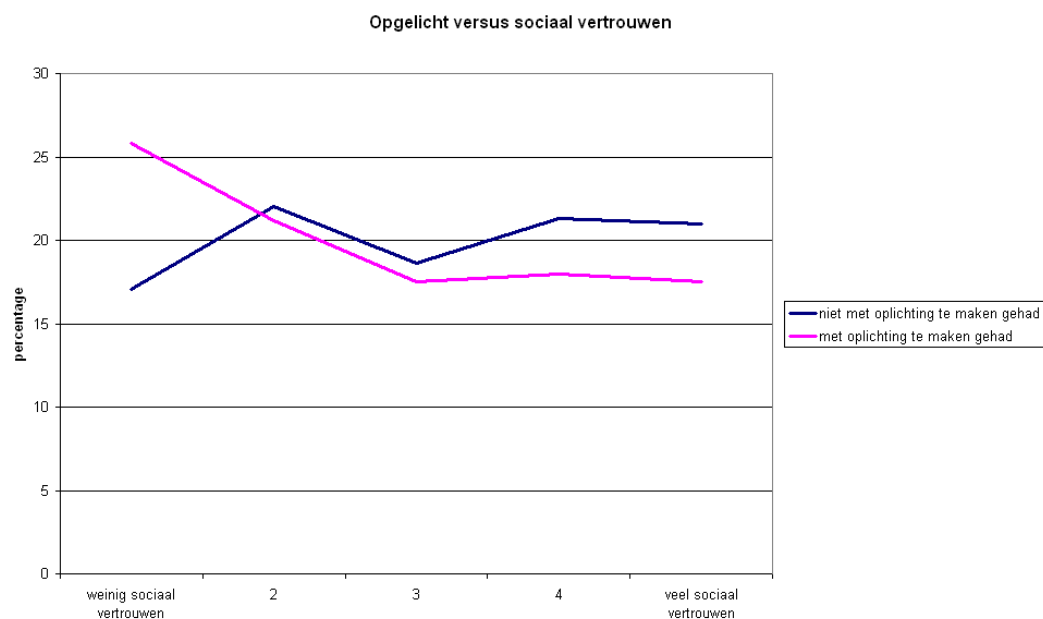
religie	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
geen religie	40.5	51.8	41.8
behorend tot een religieuze stroming	59.5	48.2	58.2
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=1895)=9.78, p<=0.01, \text{phi}=-0.07$

6.2.2 Exogene variabelen

Bij het vergelijken van slachtoffers en niet-slachtoffers van oplichting is niet alleen gekeken naar demografische kenmerken maar ook naar een aantal andere variabelen.

Slachtoffers en niet-slachtoffers van oplichting verschillen significant in de mate waarin ze vertrouwen hebben in mensen (zie paragraaf 5.1)³. Onderstaande figuur toont het verschil in antwoorden tussen deze twee groepen; personen die vaker met oplichting te maken hebben gehad, hebben over het algemeen minder sociaal vertrouwen dan personen die hier *niet* mee te maken hebben gehad (figuur 1).

Figuur 1

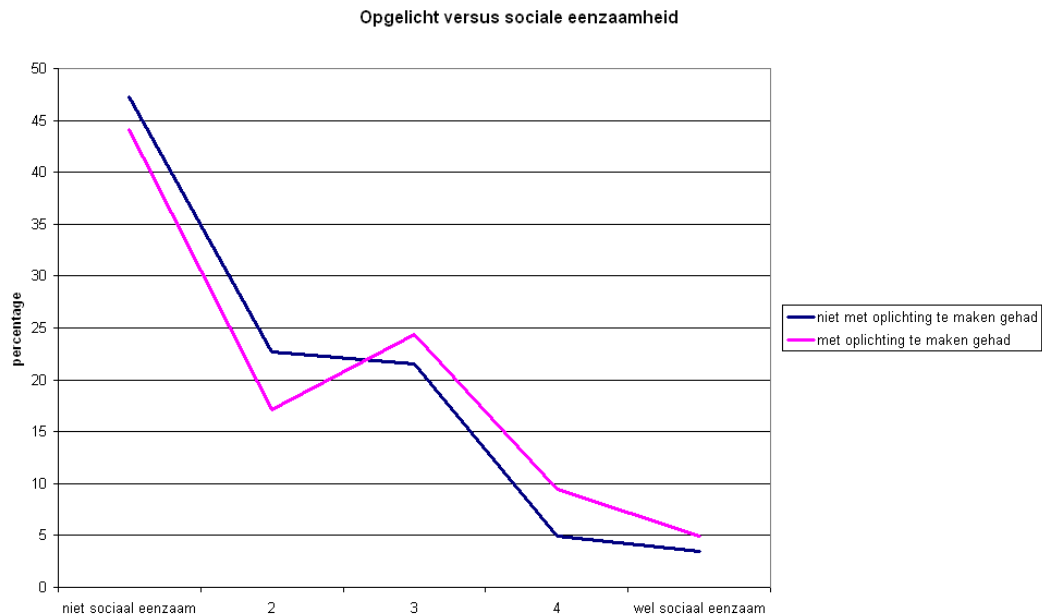
De schaal die gebruikt is om (de kwaliteit van) *het persoonlijke sociale netwerk* te meten bestaat uit twee factoren, namelijk *sociale eenzaamheid* en *emotionele eenzaamheid*. Met sociale eenzaamheid wordt het gebrek aan sociale contacten bedoeld en met emotionele eenzaamheid de ervaring van een leegte en gemis.

Het verschil in de gemiddelde score op sociale eenzaamheid tussen mensen die wel en mensen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad is significant. Mensen met een hogere score op sociale eenzaamheid hebben relatief vaker te maken met oplichting. Hetzelfde geldt voor emotionele eenzaamheid. Mensen die wel met

³ Het verschil in sociaal vertrouwen tussen personen die wel en personen die niet met oplichting te maken hebben gehad is gemeten aan de hand van een Independent Samples T-test. Personen die niet zijn opgelicht hebben gemiddeld meer sociaal vertrouwen ($M=0.03$, $SD=0.98$; $t(262)=3.11$, $p<0.01$) dan personen die wel zijn opgelicht ($M=-0.22$, $SD=1.12$).

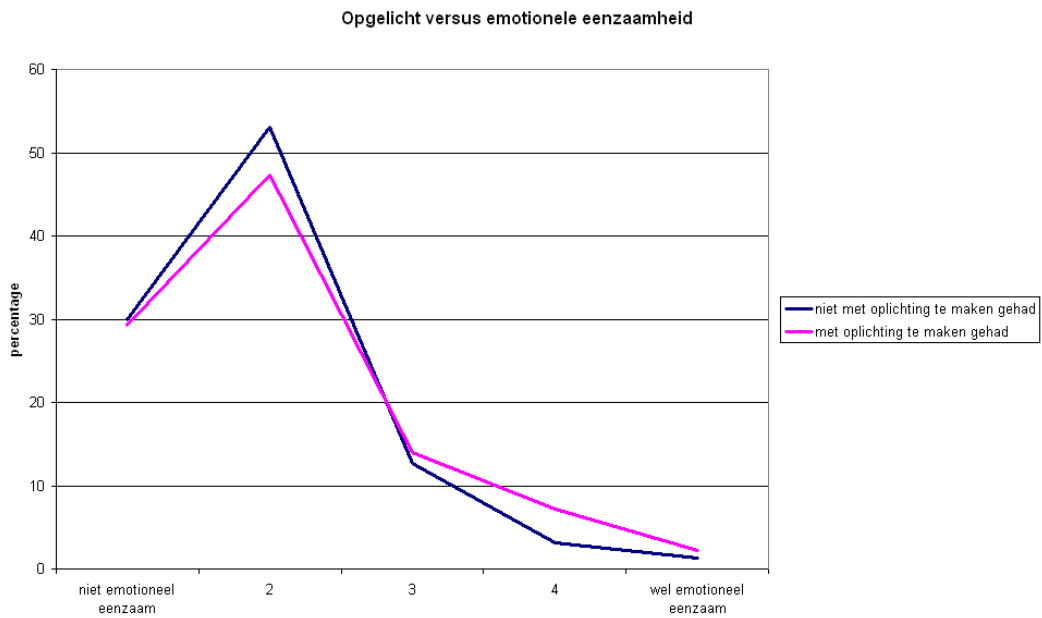
oplichting te maken hebben gehad scoren hoger op emotionele eenzaamheid dan mensen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad⁴.

Onderstaande figuren tonen het verschil in antwoorden tussen de twee groepen; personen die met oplichting te maken hebben gehad, scoren over het algemeen hoger op sociale (figuur 2) en emotionele eenzaamheid (figuur 3) dan personen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad.

Figuur 2

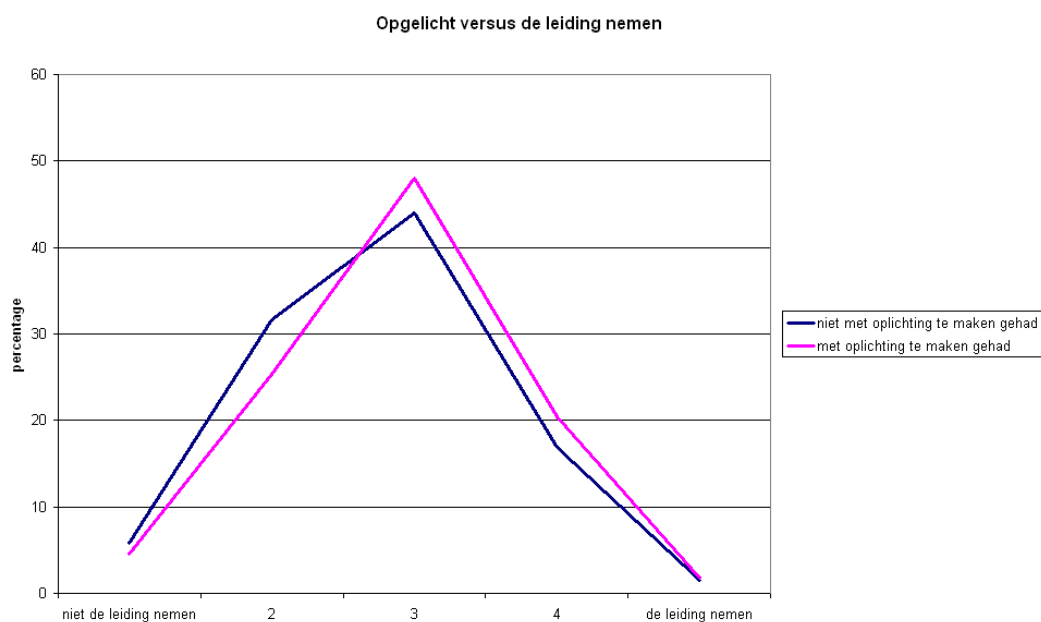
⁴ Het verschil in sociale eenzaamheid tussen personen die wel met oplichting te maken hebben gehad (M=-0.20, SD=1.16) en personen die niet met oplichting te maken hebben gehad (M=0.03, SD=0.97; $t(263)=2.85$, $p<0.01$) is gemeten aan de hand van een Independent Samples T-test. Met dezelfde test is het verschil in emotionele eenzaamheid gemeten tussen mensen die wel met oplichting te maken hebben gehad (M=-0.20, SD=1.21) en mensen die niet met oplichting te maken hebben gehad (M=0.03, SD=0.96; $t(268)=2.85$, $p<0.01$).

Figuur 3

Een andere maat voor het sociale netwerk, het aantal keren dat men een avond met familie, vrienden, iemand uit de buurt of in een café doorbrengt, toont geen significante verschillen tussen personen die geen slachtoffer van (poging tot) oplichting zijn en personen die dit wel zijn.

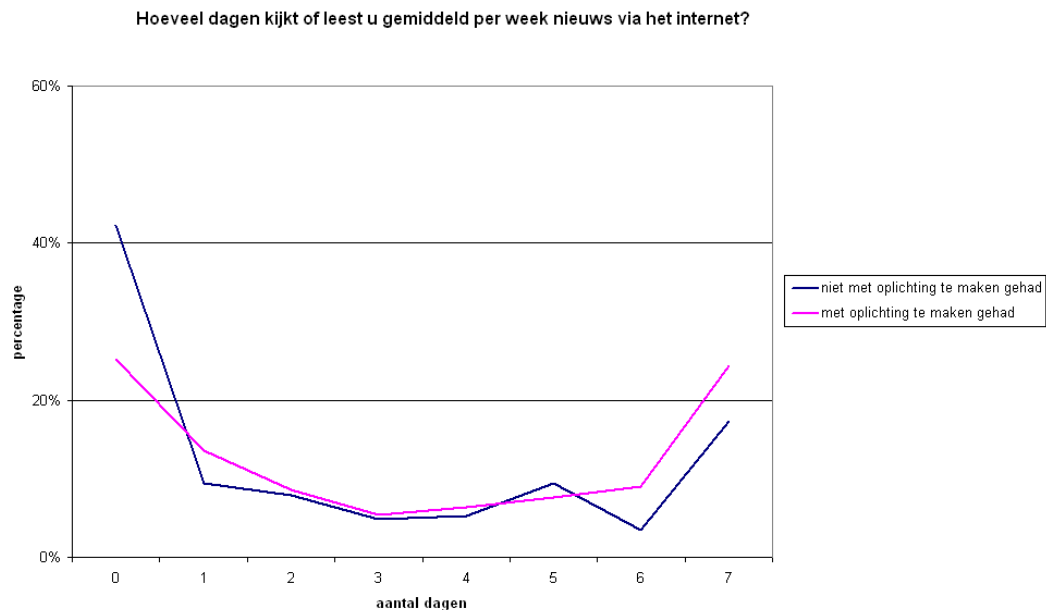
Een schaal van 20 items die is gebruikt om de mate van extraversie van personen te meten bestaat uit twee factoren. De ene factor meet de mate waarin een persoon open staat voor andere mensen en de andere meet de mate waarin een persoon de leiding neemt (zie paragraaf 5.1). Alleen de gemiddelde factorscores op *de leiding nemen* laten een verschil zien tussen personen die wel en personen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad⁵. Personen die meer geneigd zijn de leiding te nemen hebben vaker met oplichting te maken (figuur 4).

Figuur 4

⁵ De gemiddelde scores op de factor 'leiding nemen' zijn gebruikt in een Independent Samples T-test om vast te kunnen stellen of er een significant verschil bestaat tussen personen die wel zijn opgelicht ($M=0.13$, $SD=0.99$) en personen die niet zijn opgelicht ($M=0.02$, $SD=0.99$; $t(1891)=-2.12$, $p<0.05$).

Slachtoffers van oplichting lezen wekelijks gemiddeld vaker het nieuws op het internet dan personen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad⁶ (figuur 5). Er zijn geen verschillen te zien in de mate waarin men het nieuws via televisie of de kranten volgt. Het feit dat mensen onder andere veel via het internet worden opgelicht kan de samenhang verklaren tussen de mate van internetgebruik en of men de afgelopen twee jaar slachtoffer van oplichting is geweest.

Figuur 5

Slachtoffers van oplichting zijn de afgelopen 24 maanden gemiddeld *niet* significant vaker in het buitenland op vakantie geweest dan personen die *niet* te maken hebben gehad met oplichting.

Het aantal auto's (of het gegeven of men wel of niet in het bezit is van een auto) maakt geen verschil tussen personen die wel en personen die *niet* met oplichting te maken hebben gehad.

⁶ Met behulp van een Independent Samples T-test werd vastgesteld dat slachtoffers van oplichting wekelijks gemiddeld vaker het nieuws op het internet lezen (M=3.35, SD=2.81) dan personen die niet met oplichting te maken hebben gehad (M=2.50, SD= 2.74; t(1893)=-4.31, p<0.01).

Tabel 29: Mobiele telefoon met internetverbinding * opgelicht

mobiele telefoon met internetverbinding	met oplichting te maken gehad		Totaal
	percentage nee	percentage ja	
wel	19.6	27.9	20.6
niet	80.4	72.1	79.4
Totaal	100.0	100.0	100.0

$\chi^2(1, n=1392)=5.54$ $p<0.05$, $\phi=-0.07$

Er zijn geen verschillen in slachtoffers en niet-slachtoffers wanneer wordt gekeken naar de mate waarin men in het bezit is van breedbeeld TV, digitale TV, Home cinema, MP3-speler, camcorder of computer. Wel is er een verschil te zien in de mate waarin men beschikt over een mobiele telefoon met internetverbinding. Personen die met oplichting te maken hebben gehad blijken vaker over een dergelijk toestel te beschikken dan personen die *niet* met oplichters in aanraking zijn gekomen (tabel 29). Op de voorgaande pagina werd al geconstateerd dat wanneer men veelvuldig gebruik maakt van internet, men vaker te maken krijgt met oplichters.

7 Conclusies

Zo'n 11% van de Nederlandse bevolking heeft tussen januari 2006 en medio juni 2008 te maken gehad met enige vorm van (poging tot) oplichting. De mensen die met oplichting te maken hebben gehad, noemden gemiddeld 1.9 gevallen. Van deze pogingen tot oplichting is 31% geslaagd en 69% niet geslaagd.

Hoe worden mensen opgelicht?

Geslaagde pogingen tot oplichting vinden meestal plaats via persoonlijk contact met de oplichter(s), via een zelf gevonden website of contact via familie of vrienden. Dit in tegenstelling tot de niet-geslaagde pogingen, daar gaat het meestal om benadering via e-mail of telefoon en in veel mindere mate om persoonlijk contact met de oplichter(s). Kennelijk is het moeilijker om een oplichter te herkennen of te weerstaan in een persoonlijk contact.

Bij een meerderheid van de pogingen tot oplichting (38%) is geprobeerd het slachtoffer op te lichten in verband met geld (vragen om geld voor een niet-bestaand doel, lenen van geld). Circa 20% van de pogingen tot oplichting had volgens de slachtoffers te maken met producten en bij eveneens 20% had de oplichting met dienstverlening te maken. In 13% van de gevallen is getracht het slachtoffer te verleiden met de kans op winst of rendement. Uit een specifiekere omschrijving van de pogingen tot oplichting komt naar voren dat bij de geslaagde pogingen tot oplichting het meestal gaat om een product dat werd betaald en niet geleverd of in een minder goede staat verkeerde dan vooraf werd gesteld (29%). Bij de niet-geslaagde pogingen wordt het meest gesproken over het afhandig maken van geld onder valse voorwendselen (46%). Hierbij wordt (vaak telefonisch of per e-mail) getracht het slachtoffer geld te laten betalen of voorschieten met in het vooruitzicht een groter bedrag of het winnen van een prijs.

Bij de geslaagde oplichtingspogingen gaat het in meer dan de helft van de gevallen (57%) om bedragen onder de 500 euro, bij 22% om bedragen tussen 500 en 10000 euro en bij 6% om 10000 euro of meer. Het bedrag dat met de oplichting gemoeid is, is voor de niet-geslaagde pogingen bij één op de twee mensen onbekend of niet van toepassing.

Wat is de invloed van ingrijpende gebeurtenissen?

Mensen bij wie een poging tot oplichting is geslaagd, geven vaker aan dat ze in die tijd een ingrijpende gebeurtenis hebben meegemaakt (31%) dan degenen bij wie de poging niet is geslaagd (5%).

Mensen bij wie een poging tot oplichting is geslaagd, geven minder vaak aan dat ze stappen hebben ondernomen om de betrouwbaarheid van het aangeboden na te gaan (23%) dan degenen bij wie de poging niet is geslaagd (34%). Opvallend is dat de mensen die slachtoffer zijn van een geslaagde poging tot oplichting én een ingrijpende gebeurtenis meemaakten ten tijde van de oplichting juist meestal géén

stappen hebben ondernomen om de betrouwbaarheid van de aanbieding te verifiëren.

Hoe reageren slachtoffers?

De helft van de geslaagde pogingen tot oplichting wordt bij de politie of op een andere manier (bijvoorbeeld op een internetforum) gemeld. Is de poging niet geslaagd, dan stapt men in een kwart van de gevallen naar de politie of een ander meldpunt. Als men geen melding maakt van het voorval, komt dit voornamelijk omdat men het gebeurde niet zo belangrijk acht of omdat geen financiële schade werd geleden.

Mensen die te maken hebben gekregen met oplichting, hebben in 1 op de 5 gevallen een hulplijn of helpdesk gemist waar zij terecht konden met hun verhaal. Ongeveer 2 op de 5 slachtoffers van oplichting zouden graag zien dat er een telefoonlijn of website komt waar men informatie over oplichting kan inwinnen. Onder niet-slachtoffers is deze behoefte om zich te kunnen wapenen tegen oplichting een stuk kleiner; van deze mensen zegt 1 op de 5 deze wens te hebben.

Welke mensen worden opgelicht?

De mensen die tussen 2006 en medio 2007 met (poging) tot oplichting te maken hebben gehad, hebben ook vóór 2006 al vaker te maken gehad met oplichting (19%) dan degenen die tussen 2006 en medio 2007 niet met oplichting te maken hadden (10%).

Of de oplichter in zijn poging slaagt of niet, blijkt voornamelijk af te hangen van de wijze waarop de poging wordt aangepakt. Echter, het hangt van de *persoon* af of iemand in aanraking komt met oplichting. Leeftijd, opleiding, of men betaald werk doet, woonvorm, het soort woning en of men religieus is, hangen samen met de mate waarin men met oplichting te maken krijgt.

Personen met weinig vertrouwen in mensen zijn vaker met oplichting in aanraking gekomen dan personen met veel sociaal vertrouwen. Vertrouwen en oplichting hangen samen, maar er kan geen oorzakelijk verband worden aangetoond.

De mate van eenzaamheid onderscheidt personen die met oplichting te maken hebben gehad van de personen die er niet mee te maken kregen; heeft men met oplichting te maken gehad dan scoort men hoger op zowel emotionele als op sociale eenzaamheid.

Personen die meer geneigd zijn de leiding te nemen hebben vaker met oplichting te maken. Alhoewel hier een significante relatie tussen deze twee variabelen kan worden aangetoond, kan wederom geen uitspraak worden gedaan over wat in dit verband de oorzaak is, en wat het gevolg.

De mate van internetgebruik maakt verschil tussen het wel of niet in aanraking komen met oplichting; naarmate men vaker nieuws via het internet leest, wordt de kans groter dat men met oplichting te maken krijgt.

Om er achter te komen in welke mate de hierboven beschreven variabelen voorspellen of iemand met oplichting in aanraking komt, is een logistische regressie-analyse uitgevoerd.⁷ De factoren sociale eenzaamheid en emotionele eenzaamheid laten in dit model geen significant effect zien op oplichting. Ook leeftijd blijkt in dit model geen voorspellende waarde te hebben.

Voorspellers oplichting*	Effect
Factor vertrouwen	1.29 (1/.777) ⁸
Woonvorm – samenwonend zonder kinderen	1.50 (1/.665)
Woonvorm – samenwonend met kinderen	2.02 (1/.494)
Opleiding – midden	1.596
Opleiding – hoog	1.877
Religie (is wel religieus)	1.33 (1/.750)
Belangrijkste bezigheid – werkend, maar tijdelijk niet	2.118
Belangrijkste bezigheid – werkend	1.817

Variabelen die het sterkste effect hebben op de kans dat iemand met oplichting in aanraking komt, zijn de woonvorm en de belangrijkste bezigheid. Als iemand werkt wordt de kans groter dat iemand met oplichting te maken krijgt (ten opzichte van *niet* werkend). Bij werkende personen is deze kans 1.8 keer zo groot; bij personen die tijdelijk niet werken is dit 2.1.

Bij de variabele woonvorm is te zien dat alleenstaanden een grotere kans hebben om te worden opgelicht dan samenwonenden. Uit de analyse blijkt namelijk dat wanneer iemand samenwoont (zonder kinderen) de kans 1.5 keer zo groot is (ten opzichte van alleenstaanden zonder kinderen) dat deze persoon *niet* wordt opgelicht. Woont iemand samen en heeft deze persoon kinderen in huis wonen, dan is de kans zelfs 2 keer zo groot dat hij *niet* wordt opgelicht (ten opzichte van alleenstaanden zonder kinderen).

Heeft men een havo/vwo/mbo opleiding, dan wordt de kans dat iemand is opgelicht 1.6 keer zo groot in vergelijking met iemand die alleen basisschool of vmbo heeft gedaan. Heeft men hbo/wo gevolgd, dan is de kans 1.9 keer groter (dan bij lager opgeleiden).

Tussen het vertrouwen in mensen en de mate waarin men wordt opgelicht bestaat een zogenaamd *negatief* verband. Naarmate iemand mensen meer vertrouwt is de kans 1.3 keer zo groot dat deze persoon *niet* is opgelicht. Is men religieus dan is de kans eveneens 1.3 keer zo groot dat men *niet* is opgelicht de afgelopen twee jaar.

⁷ * Voor een compleet overzicht van de resultaten uit de analyse zie bijlage B.

⁸ Bij een waarde kleiner dan 1 betekent dit dat de variabele een negatief effect heeft op de kans dat iemand met oplichting in aanraking komt. Om de interpretatie te vergemakkelijken is deze waarde omgedraaid door 1 te delen door dit getal.

Literatuur

Dijk, J. van, J. van Kesteren & P. Smit (2007). *Criminal Victimization in International Perspective. Key findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. Onderzoek en Beleid nr. 257. Den Haag: Boom/WODC.

Jong Gierveld, J. de & Tilburg, T. van (2008). De ingekorte schaal voor algemene, emotionele en sociale eenzaamheid. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie* jaargang 39, nummer 1, p. 4-15.

Pak, Karla & Doug Shadel (2007). *The Psychology of Consumer Fraud*. Proefschrift. Universiteit van Tilburg.

A De vragenlijst

Deze bijlage bevat de vragenlijst zoals deze in het CentERpanel is afgenomen. De variabelennamen worden **vet** weergegeven en corresponderen met de namen in de dataset. De routing van de vragenlijst wordt bij de desbetreffende variabele *cursief* weergegeven. In vraag vert1 is een afbeelding opgenomen waarin te zien is hoe de antwoordschaal gepresenteerd is op het scherm. Deze afbeelding geldt ook voor vragen met soortgelijke antwoordschalen (0..10).

nohold

nummer van het huishouden

nomem

lidnummer in het huishouden

intro

Deze vragenlijst gaat onder andere over sociale netwerken en uw vertrouwen in mensen.

vert1

Denkt u, in het algemeen, dat de meeste mensen te vertrouwen zijn, of dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen? Wilt u een antwoord geven van 0 tot 10, waarbij 0 betekent dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn en 10 betekent dat de meeste mensen te vertrouwen zijn?

Je kunt niet voor- zichtig genoeg zijn	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	De meeste mensen zijn te ver- trouwen
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
<input type="button" value="Verder"/>						<input type="button" value="Vorige"/>						
<input type="button" value="Ik weet het niet"/>												

vert2

Denkt u dat de meeste mensen zouden proberen misbruik van u te maken als zij daartoe de kans krijgen, of zouden zij proberen eerlijk te zijn?

0 De meeste mensen zouden proberen misbruik van mij te maken

10 De meeste mensen zouden proberen eerlijk te zijn

999 Ik weet het niet

vert3

Denkt u dat mensen meestal behulpzaam proberen te zijn of denkt u dat zij meestal aan zichzelf denken?

0 Mensen denken meestal aan zichzelf

10 Mensen proberen meestal behulpzaam te zijn

999 Ik weet het niet

soc1v1 t/m soc1v6

Wilt u voor elke uitspraak aangeven in hoeverre die op u van toepassing is, op basis van hoe u zich nu voelt?

soc1v1 ik ervaar een leegte om me heen

soc1v2 er zijn genoeg mensen waarop ik in geval van narigheid kan terugvallen

soc1v3 ik ken veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen

soc1v4 er zijn voldoende mensen met wie ik mij nauw verbonden voel

soc1v5 ik mis mensen om me heen

soc1v6 vaak voel ik me in de steek gelaten

1 ja

2 min of meer

3 nee

soc2a t/m soc2d

Hoe vaak doet u de volgende zaken?

soc2a een avond doorbrengen met familie (anders dan met leden van uw eigen huishouden)

soc2b een avond doorbrengen met iemand uit de buurt

soc2c een avond doorbrengen met vrienden buiten uw buurt

soc2d naar een bar of café gaan

1 bijna elke dag

2 één of twee keer per week

3 een aantal keer per maand

4 ongeveer één keer per maand

5 een aantal keren per jaar

6 ongeveer één keer per jaar

7 nooit

8 weet niet

9 niet van toepassing

info1

Hoeveel dagen kijkt u gemiddeld per week naar nieuws of actualiteitenprogramma's op televisie? Als u niet naar nieuws of actualiteitenprogramma's kijkt op televisie, vult u hier dan een nul (0) in.

0..7 dagen per week

info2

Hoeveel dagen leest u gemiddeld per week kranten of dagbladen? Als u geen kranten of dagbladen leest, vult u hier dan een nul (0) in.

0..7 dagen per week

info3

Hoeveel dagen kijkt of leest u gemiddeld per week nieuws via het internet? Als u niet naar nieuws kijkt of leest via het internet, vult u hier dan een nul (0) in.

0..7 dagen per week

bvak

Hoe vaak bent u de afgelopen 24 maanden (in de periode tussen juni 2006 en nu) in het buitenland op vakantie geweest?

0..999 keer

auvis1v1 t/m auvisv7

U krijgt nu een aantal vragen over het bezit van apparatuur. Met behulp van de antwoorden op deze vragen wordt meer inzicht verkregen in de verdeling in welvaart.

Uw antwoorden worden vanzelfsprekend opgeslagen zonder uw naam en adres.

We willen graag van u weten welke apparaten uw huishouden bezit. Het maakt niet uit of u deze gekocht hebt of gehuurd. Steeds wordt gevraagd of u dit apparaat wel of niet hebt. Als u het niet hebt, wordt naar de reden gevraagd.

De reden voor het niet hebben van een apparaat kan zijn: (1) omdat u dit niet kunt betalen; (2) omdat u dit niet nodig hebt en (3) een andere reden. Als u het niet weet kunt u dat ook aangeven

auvis1v1 Breedbeeld TV (CRT, plasma, LCD)

auvis1v2 Digitale TV

auvis1v3 Home cinema

auvis1v4 MP3-speler/Ipod

auvis1v5 Camcorder/Palmcorder videocamera (DVD, DV of HDD)/digitale fotocamera

auvis1v6 Mobiele telefoon

auvis1v7 Computer

1 wel

2 niet (niet betalen)

3 niet (niet nodig)

4 niet (andere reden)

5 ik weet het niet

als auvis1v6=1 of auvis1v7=1

auvis2v1 en auvis2v2

Bent u ook in het bezit van:

auvis2v1 Mobiele telefoon met internetverbinding

auvis2v2 Computer met internetverbinding

1 wel

2 niet (niet betalen)

3 niet (niet nodig)

4 niet (andere reden)

5 ik weet het niet

auto2

Hoeveel auto's had u in totaal op 31 december 2007? Een auto van de zaak of leaseauto hier niet vermelden.

0..100

ipip1 t/m ipip10

Hieronder staan formuleringen die het gedrag van mensen beschrijven. Gebruikt u de schaalverdeling hieronder om te beschrijven hoe nauwkeurig elke uitdrukking **u** (als persoon) beschrijft. Beschrijf uzelf zoals u nu in het algemeen bent, niet zoals u in de toekomst wilt zijn. Beschrijf uzelf eerlijk zoals u uzelf ziet in verhouding tot andere mensen die u kent van hetzelfde geslacht en van ongeveer dezelfde leeftijd.

Leest u elke formulering zorgvuldig en klik dan op het bolletje dat overeenkomt met het nummer op de schaal.

ipip1 Breng leven in de brouwerij

ipip2 Voel me vaak ongemakkelijk in het gezelschap van anderen

ipip3 Voel me goed in het gezelschap van mensen

ipip4 Blijf op de achtergrond

ipip5 Begin gesprekken

ipip6 Heb weinig te zeggen

ipip7 Praat met veel verschillende mensen op feestjes

ipip8 Houd er niet van de aandacht op mijzelf te vestigen

ipip9 Vind het niet erg om in het middelpunt van de belangstelling te staan

ipip10 Ben stil in het gezelschap van vreemden

1 zeer onjuist

2 tamelijk onjuist

3 juist nog onjuist

4 tamelijk juist

5 zeer juist

ipip11 t/m ipip20

Gebruikt u de schaalverdeling hieronder om te beschrijven hoe nauwkeurig elke uitdrukking **u** (als persoon) beschrijft.

ipip11 Maak makkelijk vrienden

ipip12 Vind het moeilijk om anderen te benaderen

ipip13 Neem de leiding

ipip14 Praat niet veel

ipip15 Weet hoe ik mensen kan bekoren

ipip16 Krop mijn gevoelens op

ipip17 Voel me op mijn gemak bij mensen

ipip18 Ben erg op mezelf

ipip19 Wacht tot anderen de leiding nemen

ipip20 Ben vaardig in het omgaan met sociale situaties

1 zeer onjuist

2 tamelijk onjuist

3 juist nog onjuist

4 tamelijk juist

5 zeer juist

De nu volgende vragen gaan over oplichting.

v01

Denkt u eens goed na. Hebt u persoonlijk de laatste twee jaar, dat wil zeggen tussen januari 2006 en nu, te maken gehad met enige vorm van oplichting of pogingen daartoe?

- 1 ja
- 2 nee

als v01=1

v02

Hoe vaak hebt u daar de laatste twee jaar (tussen januari 2006 en nu) mee te maken gehad?

0..99

Blok wordt maximaal 9 keer doorlopen voor het aantal keren dat men opgelicht is [v02].

als v02>=i

als i=1 en v02>1

o1intro2 t/m o9intro2

Als u geval voor geval nagaat in uw gedachten, wilt u dan beginnen bij de eerste keer dat u de laatste twee jaar persoonlijk te maken hebt gehad met oplichting of pogingen daartoe.

o1v03b t/m o9v03b

Werd u de [../die keer] opgelicht of werd er een poging gedaan om u op te lichten met:

- 1 product
- 2 diensten
- 3 geld
- 4 de kans op winst of rendement
- 5 iets anders

als oXv03b=5

o1v03and t/m o9v03and

Wat bedoelt u met 'iets anders'?

o1v04 t/m o9v04

Op welke wijze kwam u [../die keer] in contact met de oplichter(s)?

- 1 persoonlijk contact via familie, vriend of bekende
- 2 direct persoonlijk contact met de oplichter
- 3 krant, tijdschrift, brochure of folder
- 4 zelf gevonden internetsite
- 5 benaderd via e-mail
- 6 telefonisch
- 7 op een andere manier

als oXv04=7

o1v04and t/m o9v04and

Welke andere manier bedoelt u?

o1v05 t/m o9v05

Welk bedrag was ongeveer met deze oplichting of poging daartoe gemoeid?

- 9999999998 Niet van toepassing
9999999999 Ik weet het niet

o1v06 t/m o9v06

Ging het om een geslaagde oplichting of om een niet geslaagde poging tot oplichting?

- 1 geslaagde oplichting
- 2 niet geslaagde poging tot oplichting

o1v07 t/m o9v07

Wilt u een omschrijving geven van de [../poging tot] oplichting en van de werkwijze van de oplichter?

o1v08a t/m o9v08a

Hebt u stappen ondernomen om na te gaan of datgene dat u werd gevraagd of aangeboden betrouwbaar was?

- 1 ja
- 2 nee

als vX08a=1

o1v08b t/m o9v08b

Welke stappen hebt u ondernomen om na te gaan of datgene dat u werd gevraagd of aangeboden betrouwbaar was?

o1v09 t/m o9v09

Heeft er ten tijde van de oplichting of poging daartoe een ingrijpende gebeurtenis in uw leven plaatsgevonden?

- 1 nee
- 2 sterfgeval
- 3 scheiding
- 4 verlies werk
- 5 ernstige ziekte of pijn
- 6 verliefdheid
- 7 geboorte
- 8 nieuwe baan
- 9 andere gebeurtenis

als oXv09=9

o1v09and t/m o9v09and

Welke andere gebeurtenis bedoelt u?

o1v10 t/m o9v10

Hebt u de oplichting of poging daartoe gemeld bij de politie of een ander meldpunt?

- 1 nee
- 2 ja, bij de politie
- 3 ja, bij een internetforum of ander internet meldpunt
- 4 ja, op een andere manier

als oXv10=4

o1v10and t/m o9v10and

Welke andere manier bedoelt u?

als oXv10=1

o1v111 t/m o1v116 ... o9v111 t/m o9v116

Waarom hebt u het voorval niet gemeld?

o1v111 niet belangrijk genoeg of verwachtte weinig van een melding

o1v112 schaamte

o1v113 wilde wel, maar wist niet waar

o1v114 zag op tegen de rompslomp

o1v115 geen financiële schade, omdat de poging tot oplichting niet slaagde

o1v116 andere reden

0 nee

1 ja

als oXv116=1

o1v11and t/m o9v11and

Welke andere reden bedoelt u?

als v01=1

v12

In hoeverre hebt u, toen u werd opgelicht of toen er werd geprobeerd u op te lichten, een helpdesk of hulplijn gemist?

1 niet gemist

2 enigszins gemist

3 erg gemist

v13

Hebt u vòòr 2006 [wel/ook al] eens te maken gehad met oplichting of pogingen daartoe?

1 ja

2 nee

als v13=1

v14vr1 en v14vr2

Hoe vaak hebt u vòòr 2006 met oplichting te maken gehad? Noemt u alstublieft het aantal geslaagde en het aantal niet geslaagde pogingen.

v14vr1 aantal geslaagde pogingen

v14vr2 aantal niet geslaagde pogingen

0..9999

als v14vr1>0

v15

Voor welk bedrag bent u in totaal in de periode voor 2006 opgelicht?

v16

Hebt u behoefte aan meer informatie om u te kunnen wapenen tegen oplichtingen zoals een telefoonlijn of een internetsite waar u informatie kunt opvragen?

- 1 ja
- 2 nee

eva2t1 t/m eva2t5

Tot slot. Wat vond u van deze vragenlijst:

eva2t1 Vond u het moeilijk om de vragen te beantwoorden?

eva2t2 Vond u de vragen duidelijk?

eva2t3 Heeft de vragenlijst u aan het denken gezet?

eva2t4 Vond u het onderwerp interessant?

eva2t5 Vond u het plezierig om de vragen in te vullen?

- 1 beslist niet
- 2
- 3
- 4
- 5 beslist wel

opm

Hebt u nog opmerkingen over deze vragenlijst?

- 1 ja
- 2 nee

als opm=1

evaopm

U kunt uw opmerking hieronder invullen. 1..255 characters

Hartelijk bedankt voor uw medewerking.

B Logistische regressie analyse

Het model waarop de analyse werd uitgevoerd bleek significant, $\chi^2(14, N=1718)=77.32$, $p<0.01$, dat betekent dat met dit model een onderscheid kan worden gemaakt tussen personen die wel en personen die niet met oplichting te maken hebben gekregen. De verklaarde variantie bedraagt tussen 4,4% (Cox en Snell R^2) en 8,6% (Nagelkerke R^2).

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95.0% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1(a)	Factor leiding nemen	.115	.079	2.088	1	.148	1.121	.960	1.310
	Factor sociale eenzaamheid	.064	.170	.144	1	.705	1.066	.764	1.488
	Factor emotionele eenzaamheid	.142	.193	.541	1	.462	1.153	.789	1.684
	Factor vertrouwen	-.252	.083	9.241	1	.002	.777	.660	.914
	Woonvorm alleenstaand			18.095	3	.000			
	Woonvorm alleenstaand met kinderen	.592	.386	2.346	1	.126	1.807	.848	3.852
	Woonvorm samenwonend	-.408	.205	3.984	1	.046	.665	.445	.993
	Woonvorm samenwonend met kinderen	-.706	.219	10.379	1	.001	.494	.321	.759
	Lager opleidingsniveau			8.797	2	.012			
	Midden opleidingsniveau	.468	.221	4.485	1	.034	1.596	1.035	2.460
	Hoger opleidingsniveau	.630	.213	8.731	1	.003	1.877	1.236	2.851
	16 tot 34 jaar			3.962	2	.138			
	35 tot 54 jaar	.473	.246	3.714	1	.054	1.605	.992	2.597
	55 jaar en ouder	.266	.284	.881	1	.348	1.305	.748	2.277
	Hangt wel een religie aan	-.288	.157	3.351	1	.067	.750	.551	1.021
	Niet werkend			9.274	2	.010			
	Werkend maar tijdelijk niet	.750	.285	6.935	1	.008	2.118	1.212	3.702
	Werkend	.597	.227	6.899	1	.009	1.817	1.164	2.837
	Constant	-2.957	.479	38.148	1	.000	.052		